

Katarzyna Skowron*

Siedliska, stanowisko 10 – osada z wczesnej epoki żelaza

Siedliska, site no. 10 – the Early Iron Age settlement

Site no. 10 in Siedliska, community Lubenia, district Rzeszów, is situated near the northern border of the Dynowskie Foothills. The relics of settlement of the Tarnobrzeg Lusatian culture were located on the north-eastern edge of the slope and a small valley of the watercourse, which is a right side tributary of the Wisłok. In an earlier phase of the settlement there is a dominance of the south, Carpathian elements, associated with the communities representing the Post Gava model of the culture. In younger materials, strong Eastern influences of the circle of the Scythian culture are visible. It is difficult to decide whether the situation observed by us is the result of the movement of the whole population, infiltration by individual representatives of other cultures, imports, a local imitation, or perhaps reminiscence of a certain cultural patterns. The time of functioning of the settlement in Siedliska can be included in the period from the late 8th to the end of the 6th century BC.

KEY WORDS: Tarnobrzeg Lusatian culture, settlement, Early Iron Age, Carpathians, Scythian cultural circle

Submission: 26.06.2015; acceptance: 30.11.2015

UWAGI WSTĘPNE¹

Stanowisko nr 10 w Siedliskach, gm. Lubenia, pow. rzeszowski, leży na północnej krawędzi Pogórza Dynowskiego, które jest największym mezoregionem zewnętrznych pogórzy karpackich. Granica Karpat dobrze zaznacza się tu w terenie. Obserwuje się garby terenowe, rozdzielane stosunkowo wąskimi, wciętymi dolinami rzek i strumieni (W. Blajer, M. S. Przybyła 2008, s. 13–14). Mogło to znacząco wpłynąć na lokalizację osady, sklasyfikowanej jako stanowisko tarnobrzezkiej kultury łużyckiej, której relikty zlokalizowano na północno-wschodniej krawędzi oraz stoku doliny niewielkiego cieku, będącego prawym dopływem Wisłoka, w odległości około 150 m od jego obecnego koryta.

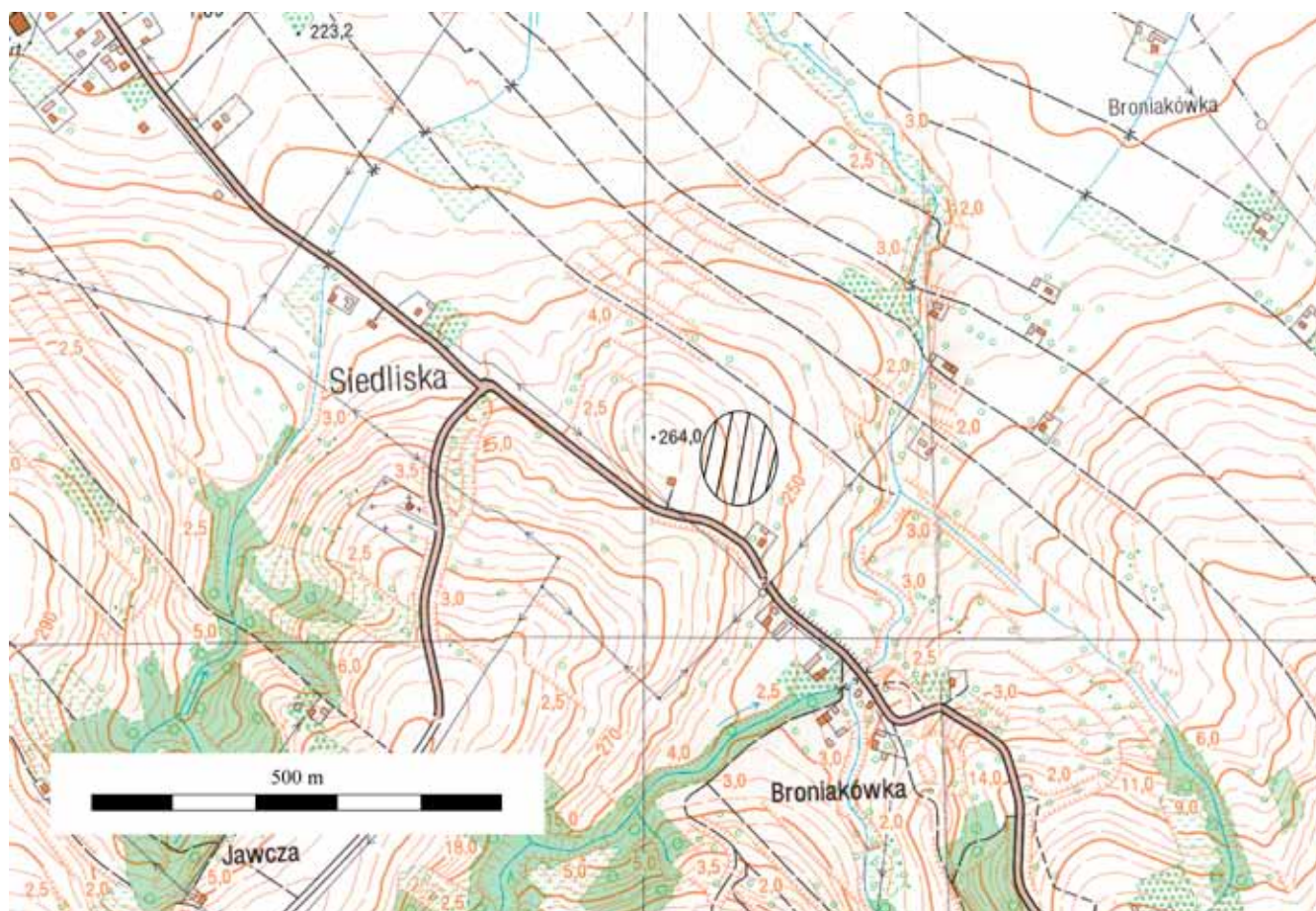
Podobny sposób usytuowania osad, w miejscach ekspozycyjnych, jest charakterystyczny dla ludności wspomnianej kultury (S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1995, s. 39), a przy tym doskonale wpisuje się w tendencję do zajmowania strefy

krawędziowej dolin zalewowych zaobserwowaną we wczesnej epoce żelaza. (W. Blajer, M. S. Przybyła 2008, s. 14).

W terenie tym dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone na lessach i utworach lessowych (S. Czopek 1992, s. 176). Potencjalną roślinnością naturalną dla tego obszaru są łągi, przy czym na wysoczyznach mogły występować grądy (S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1995, s. 28). Nie bez znaczenia pozostawały zapewne występujące na północnym skraju Karpat złoża mineralne, które mogły odegrać pewną rolę w życiu ludności zamieszkującej te tereny w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza. Wymienia się tu margle krzemionkowe, łupki menilitowe, rogowce oraz wapienie z poziomami koncentracji krzemionkowych, a także solanki, wody słone i ochry (M. Łanczont i in. 2001, s. 177).

Stanowisko zostało odkryte w 1989 roku podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez Sylwestra Czopka w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (obszar 105–76, nr stanowiska na obszarze 33). Przyczyną podjęcia badań wykopaliskowych, przez wspomnianego badacza, było stwierdzenie niszczenia obiektów archeologicznych w skutek intensywnej uprawy pola. Niestety, stan dostępnej dokumentacji nie pozwolił na pełne opracowanie stanowiska.

¹ Artykuł ten stanowi nieznacznie zmienioną wersję pracy licencjackiej napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Sylwestra Czopka i obronionej na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2014 roku.

Ryc. 1. Siedliska, gm. Lubenia, pow. rzeszowski, stan. 10. Lokalizacja stanowiska

Abb. 1. Siedliska, Gde. Lubenia, Kr. Rzeszów, Fst. 10. Lage der Fundstelle

MATERIAŁY

Obiekt 1/1989

Owalna jama o jednolitym, jasnoszarym wypełnisku; profil trapezowaty; wymiary: 90 × 87 cm, głębokość 40 cm (ryc. 2, a).

Inwentarz: 1. Kubek o zaokrąglonym brzusku i lekko wklęsłym dnie z ornamentem delikatnych, ukośnych żłobków oraz trzema równomiernie rozmieszczonymi plastycznymi guzkami w miejscu przejścia szyjki w brzusiec, składający się z sześciu żłobków w dolnej partii ucha; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 1). 2. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 3). 3. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny. 4. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 2.). 5. Fragment partii przydennej naczynia z ornamentem delikatnych, nieregularnych, horyzontalnych linii; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 4). 6. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 34 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej gładkiej, czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 34 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, brunatnych z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Obiekt 2

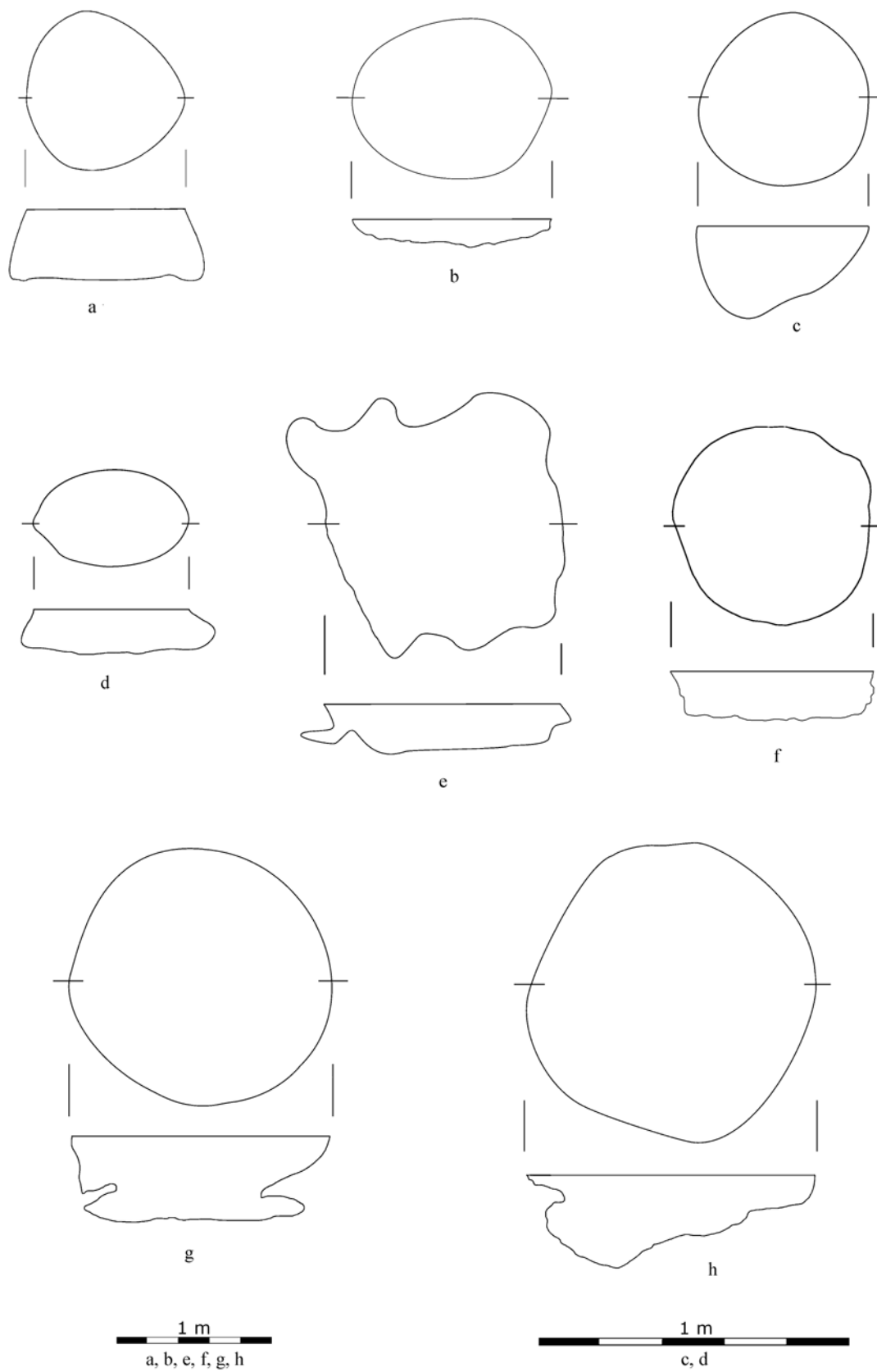
Owalna jama o jednolitym, jasnoszarym wypełnisku; profil niecowaty; wymiary: 108 × 130 cm, głębokość 18 cm (ryc. 2, b).

Inwentarz: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Obiekt 3

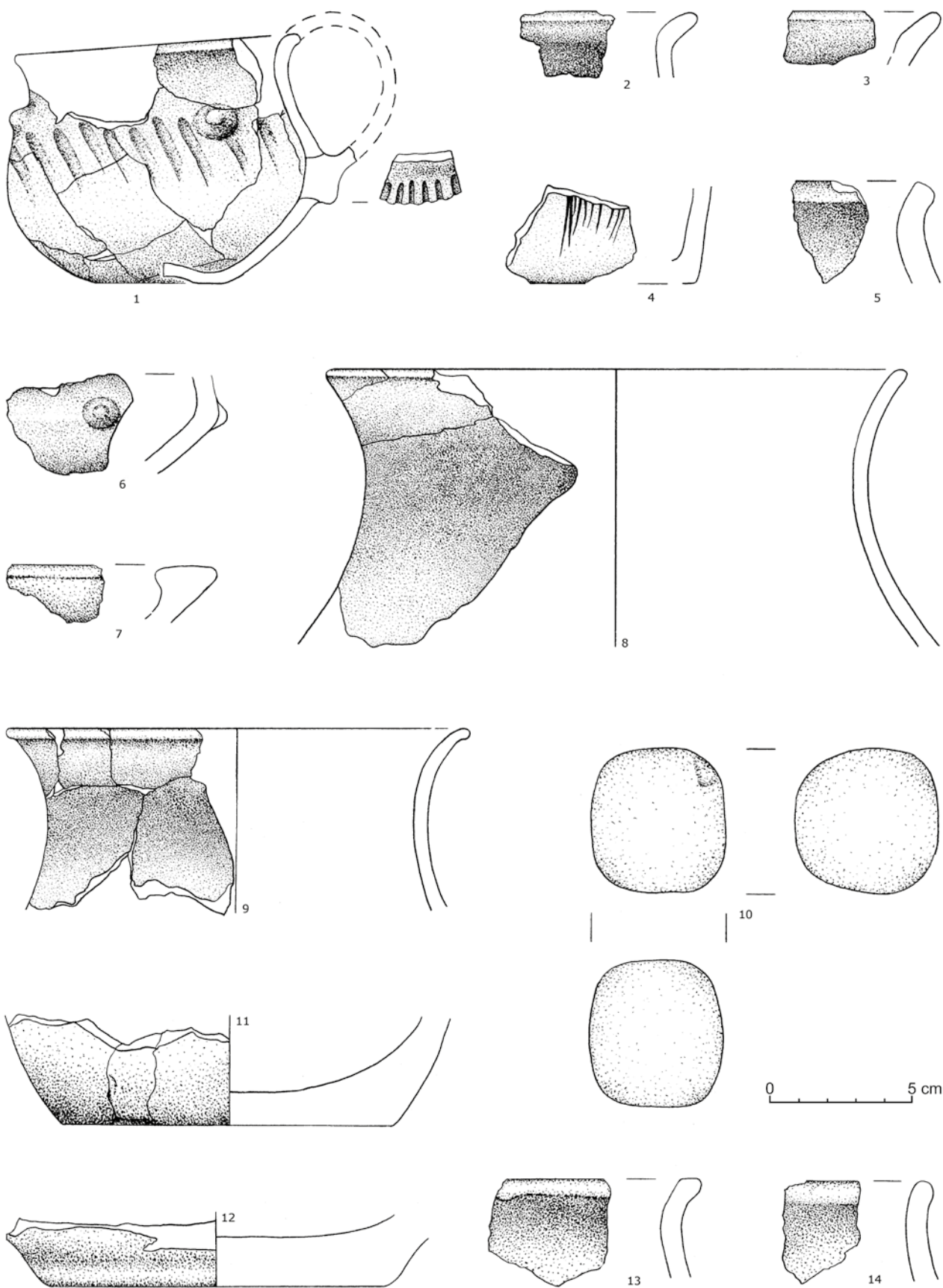
Okrągła jama o jasnoszarym, plamistym wypełnisku; profil niecowaty; wymiary: średnica 55 cm, głębokość 30 cm (ryc. 2, c).

Inwentarz: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment

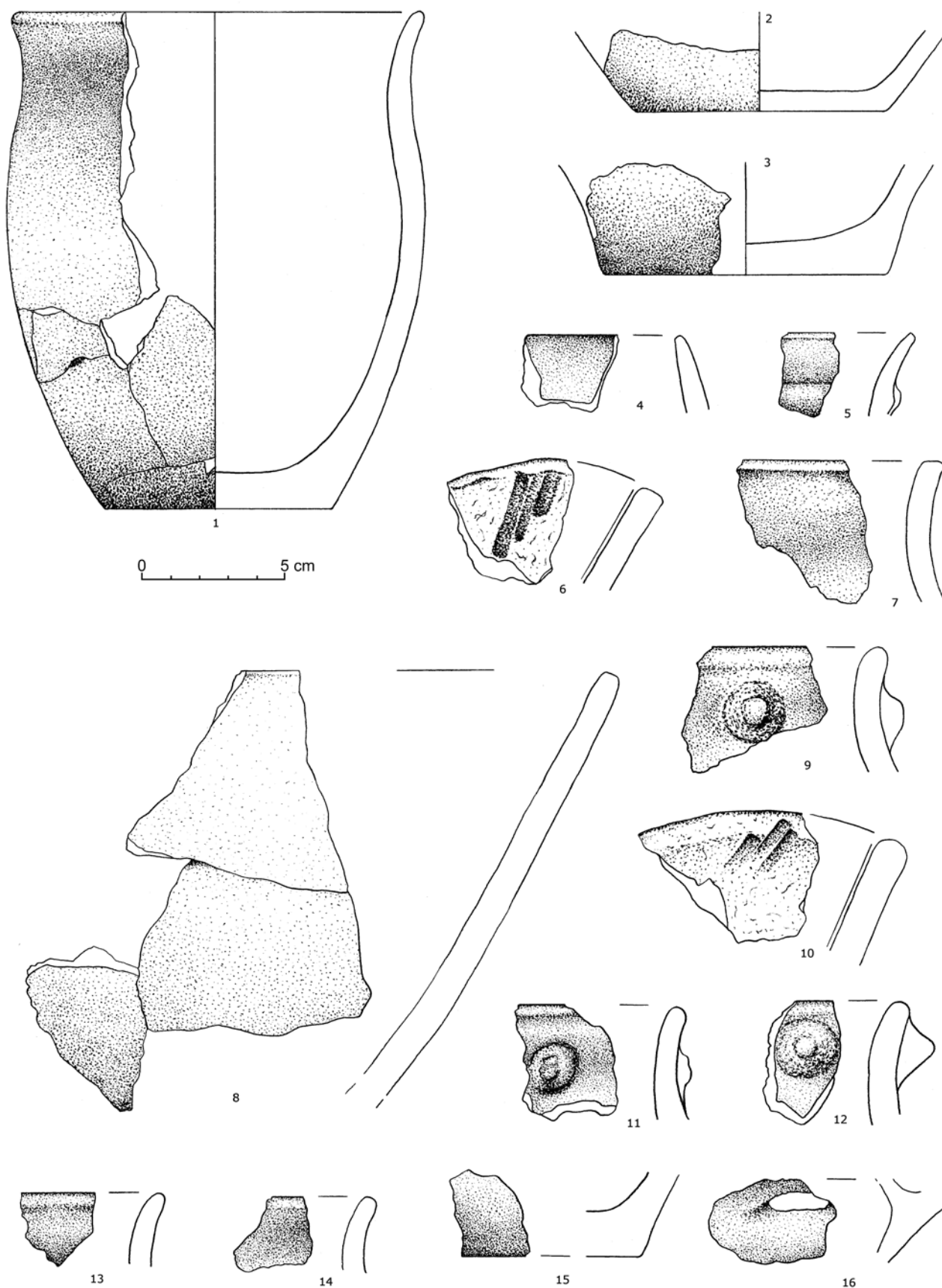
Ryc. 2. Siedliska, gm. Lubenia, pow. rzeszowski, stan. 10. Rzuty poziome obiektów. a – obiekt 1/1989; b – obiekt 2/1989; c – obiekt 3/1989; d – obiekt 4/1989; e – obiekt 13/1990; f – obiekt 10/1990; g – obiekt 14/1990; h – obiekt 15/1990

Abb. 2. Siedliska, Gde. Lubenia, Kr. Rzeszów, Fst. 10. Grundrisse der Befunde. a – Befund 1/1989; b – Befund 2/1989; c – Befund 3/1989; d – Befund 4/1989; e – Befund 13/1990; f – Befund 10/1990; g – Befund 14/1990; h – Befund 15/1990

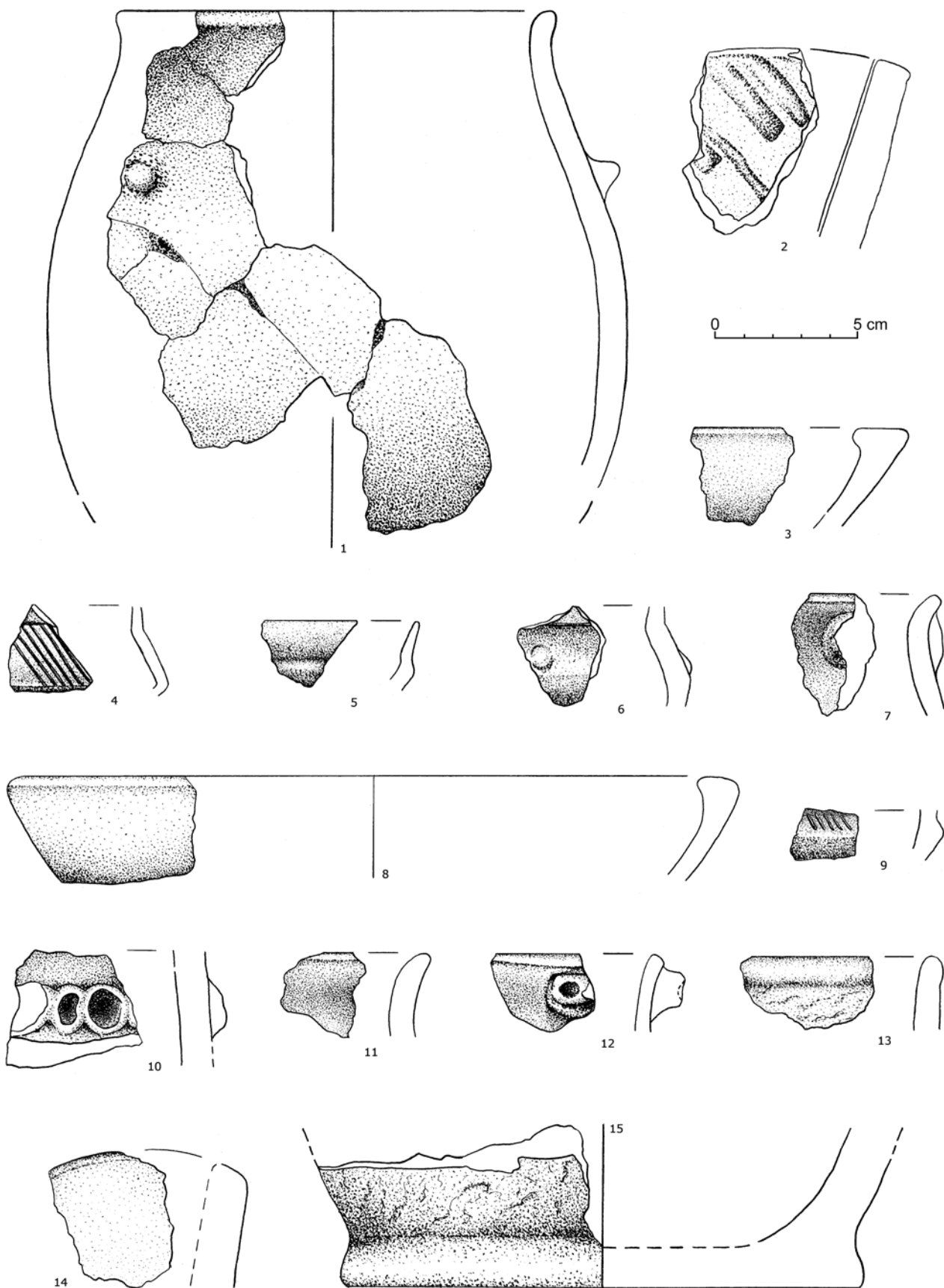
Tabl. I. Siedliska, stan. 10. Materiał z obiektu 1/1989 (1–4), obiektu 4/1989 (8–9), obiektu 10/1990 (5, 7, 10–14) oraz aneksu do wykopu 2/1989 (6)

Taf. I. Siedliska, Fst. 10. Material aus dem Befund 1/1989 (1–4), Befund 4/1989 (8–9), Befund 10/1990 (5, 7, 10–14) und aus dem Ergänzungsschnitt 2/1989 (6)

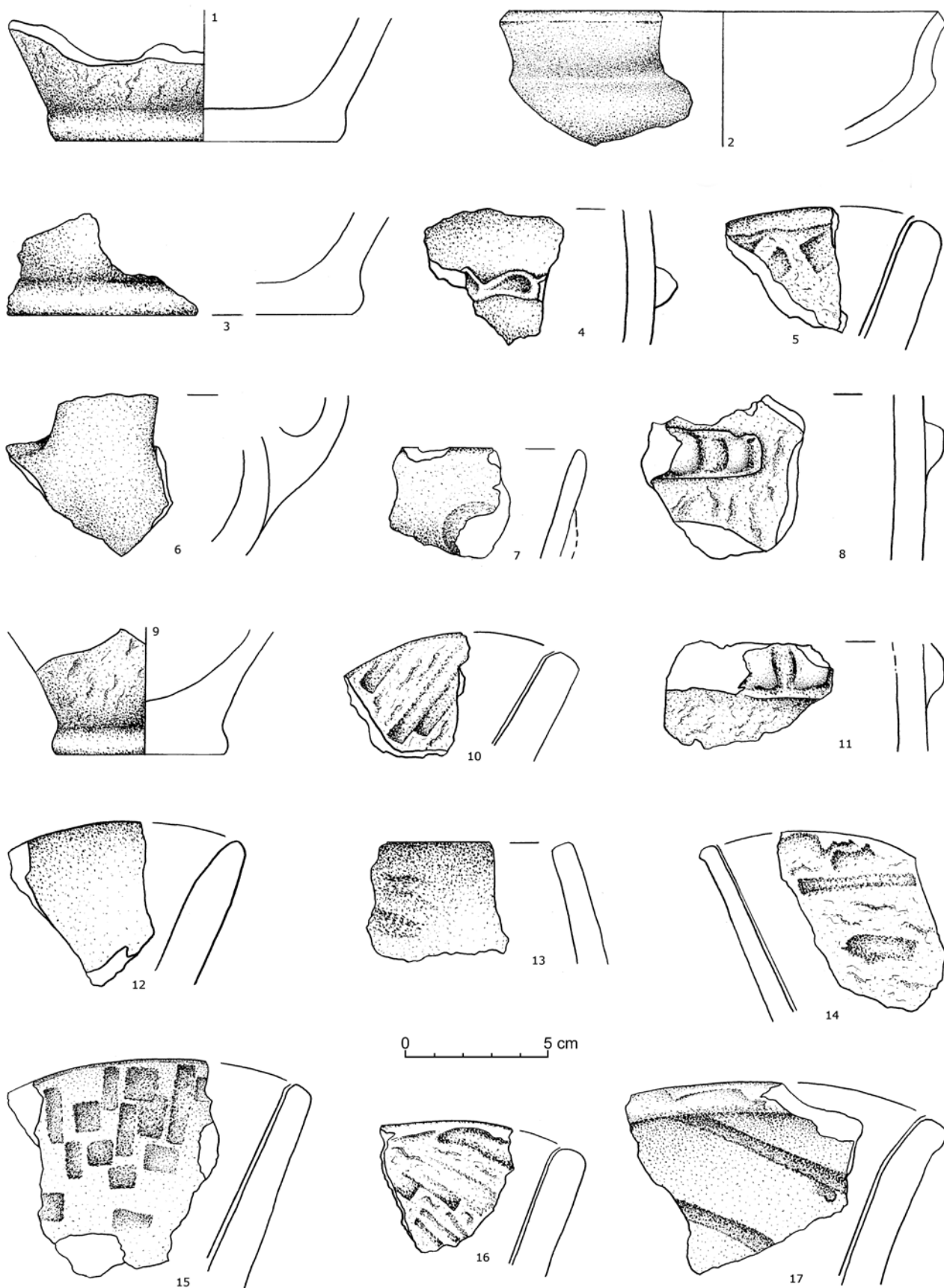
Tabl. II. Siedliska, stan. 10. Materiał z obiektu 10/1990 (1-3, 6-10), obiektu 13/1990 (13), obiektu 14/1990 (4-5, 12, 14), obiektu 15/1990 (11, 15-16)

Taf. II. Siedliska, Fst. 10. Material aus dem Befund 10/1990 (1-3, 6-10), Befund 13/1990 (13), Befund 14/1990 (4-5, 12, 14), Befund 15/1990 (11, 15-16)

Tabl. III. Siedliska, stan. 10. Materiał z obiektu 10/1990 (1), obiektu 13/1990 (10), obiektu 14/1990 (4, 6, 13-14), obiektu 15/1990 (5, 7, 9), warstwy mechanicznej na głębokości 35-60 cm (3, 8, 11-12) oraz zalegający na powierzchni (2, 15)

Taf. III. Siedliska, Fst. 10. Material aus dem Befund 10/1990 (1), Befund 13/1990 (10), Befund 14/1990 (4, 6, 13-14), Befund 15/1990 (5, 7, 9), aus dem künstlich abgetieften Planum in der Tiefe von 35-60 cm (3, 8, 11-12) und von der Oberfläche (2, 15)

Tabl. IV. Siedliska, stan. 10. Materiał zalegający na powierzchni (1–14, 16) oraz z warstwy ornej wykopu 1/1990 (15, 17)
Taf. IV. Siedliska, Fst. 10. Material von der Oberfläche (1–14, 16) und von der Ackerschicht Grabungsschnitt 1/1990 (15, 17)

ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego.

Obiekt 4

Owalna jama o niejednolitym, jasnoszarym, plamistym wypełnisku z fragmentami węgla drzewnego; profil trapezowaty; wymiary: 30 × 50 cm, głębokość 14 cm (ryc. 2, d).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia wazowatego (?) o łukowatej szyjce; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 8). 2. Fragment wylewu naczynia wazowatego (?) o łukowatej, wysokiej szyjce; powierzchnie gładkie, brunatne; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 9). 3. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego.

Obiekt 5

Owalna jama o jasnym, gliniastym wypełnisku; profil nieckowaty; wymiary: 60 × 50 cm, głębokość 10 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 6

Dołek posłupowy, wymiary: średnica 24 cm, głębokość 24 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 7

Dołek posłupowy, wymiary: średnica 24 cm, głębokość 24 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 8

Dołek posłupowy, wymiary: średnica 12 cm, głębokość 29 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 9

Dołek posłupowy, wymiary: średnica 18 cm, głębokość 19 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekty 9A–9G

Mniejsze dołki posłupowe, wymiary: średnica 5–8 cm, głębokość 10 cm.

Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 10

Owalna jama o niejednolitym, szarobeżowym wypełnisku z szarymi gliniastymi wtrętami; profil zbliżony do czworokątnego; wymiary: 120 × 140 cm, głębokość: 40 cm (ryc. 2, f).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia garnkowatego; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. II, 7). 2. Fragment talerza – placka, powierzchnie brunatne, jedna z odciskami pęcionki, druga gładka; w domieszcze tłuczeń ceramiczny (tabl. II, 6). 3. Fragment przydennej partii naczynia garnkowatego; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 12). 4. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie,

zewnętrzna brunatna, wewnętrzna ciemnobrunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny; lekki stopień przepalenia (tabl. I, 5). 5. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie szare, porowate; przepalony (tabl. I, 14). 6. Fragment wylewu naczynia wazowatego; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. I, 13). 7. Fragment wylewu garnka z plastycznym guzkiem poniżej krawędzi; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. II, 9). 8. Fragment przydennej partii naczynia garnkowatego; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. II, 3). 9. Fragment misy z pogrubionym do wewnątrz, płasko ściętym brzegiem; powierzchnie ciemnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. I, 7). 10. Fragment przydennej partii naczynia garnkowatego; powierzchnie jasnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. II, 2). 11. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie ciemnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny. 12. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny. 13. Fragmentarycznie zachowany garnek o esowatym profilu; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 1). 14. Fragment przydennej partii naczynia garnkowatego; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. I, 11). 15. Fragmentarycznie zachowany garnek o baniastym brzuścu i lekko wychylonym brzegu z plastycznym guzkiem na zachowanej wysokości naczynia; powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, wewnętrzna czarna, gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. III, 1). 16. Fragment misy (?) o prostych ściankach; powierzchnie gładkie; zewnętrzna brunatna, wewnętrzna ciemnobrunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 8). 17. Fragment talerza – placka; powierzchnie brunatne, jedna z odciskami pęcionki, druga gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 10). 18. Rozcieracz kamienny (tabl. I, 10). 19. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 11 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 40 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, brunatnych, z domieszką tłucznia kamiennego; 21 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 9 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 2 fragmenty talerzy – placków o powierzchniach brunatnych, jedna z odciskami pęcionki, druga gładka, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Obiekt 11

Okrągła jama o jednolitym wypełnisku (brak danych o zabarwieniu); profil czworokątny; wymiary: średnica 40 cm, głębokość 30 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 13

Jama o nieregularnym kształcie, wypełnisko niejednolite, gliniaste, ciemnoszare z beżowymi przebarwieniami; profil nieckowaty; wymiary: 110 × 70 cm, głębokość 26 cm (ryc. 2, e).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?); powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 13). 2. Fragment naczynia garnkowego zdobionego listwą plastyczną z rzędem dołków palcowych; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. III, 10). 3. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia ceramicznego; 7 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 21 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 9 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Obiekt 14

Okrągła jama o jednolitym, gładkim, szarym wypełnisku; profil nieregularny; wymiary: średnica 170 cm, głębokość 60 cm (ryc. 2, g).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu miseczki profilowanej z plastycznym guzkiem na załomie brzuśca; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 5). 2. Fragment środkowej partii naczynia wazowego (?) z szyjką wyodrębnioną za pomocą poziomego, dookólnego żłobka, z guzkiem plastycznym nieco powyżej załomu brzuśca; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. III, 6). 3. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, szare; w domieszce tłuczeń kamienny; lekko przepalony (tabl. II, 14). 4. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?); powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. III, 13). 5. Fragment wylewu garnka o łagodnie wygiętej szyjce z guzkiem plastycznym tuż pod krawędzią; powierzchnie brunatne, zewnętrzna szorstka, wewnętrzna gładka; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 12). 6. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 4). 7. Fragment środkowej partii naczynia wazowego (?), ornament w postaci ukośnych żłobków; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. III, 4). 8. Fragment talerza – plakka; powierzchnie brunatne, jedna gładka, druga zniszczona; w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. III, 14). 9. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie czarne, gładkie, zewnętrzna niemal całkowicie zniszczona; w domieszce tłuczeń kamienny. 10. Fragment wylewu naczynia z guzkiem plastycznym przy krawędzi; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką. 11. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej ciemnobrunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 18 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 113 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 25 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej

chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Obiekt 15

Okrągła jama o jednolitym, szarym wypełnisku; profil nieckowaty; wymiary: średnica 190 cm, głębokość 60 cm (ryc. 2, h).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu garnka o łagodnie wygiętej szyjce z guzkiem plastycznym poniżej krawędzi; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. II, 11). 2. Fragment przydennej partii naczynia garnkowego (?); powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 8). 3. Fragment wylewu naczynia garnkowego o wychyłnym brzegu z guzkiem plastycznym poniżej krawędzi; powierzchnie brunatne, zewnętrzna szorstka, wewnętrzna gładka; w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. III, 7). 4. Fragment wylewu misy; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. III, 5). 5. Fragment brzuśca naczynia z zachowaną dolną partią ucha; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. II, 16). 6. Fragment załomu brzuśca naczynia z ornamentem niewielkich, ukośnych żłobków; powierzchnie gładkie, zewnętrzna jasnobrunatna, wewnętrzna czarna; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. III, 9). 7. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich z domieszką tłucznia ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 9 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 52 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich z domieszką tłucznia kamiennego; 8 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 33 fragmenty ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej gładkiej, czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

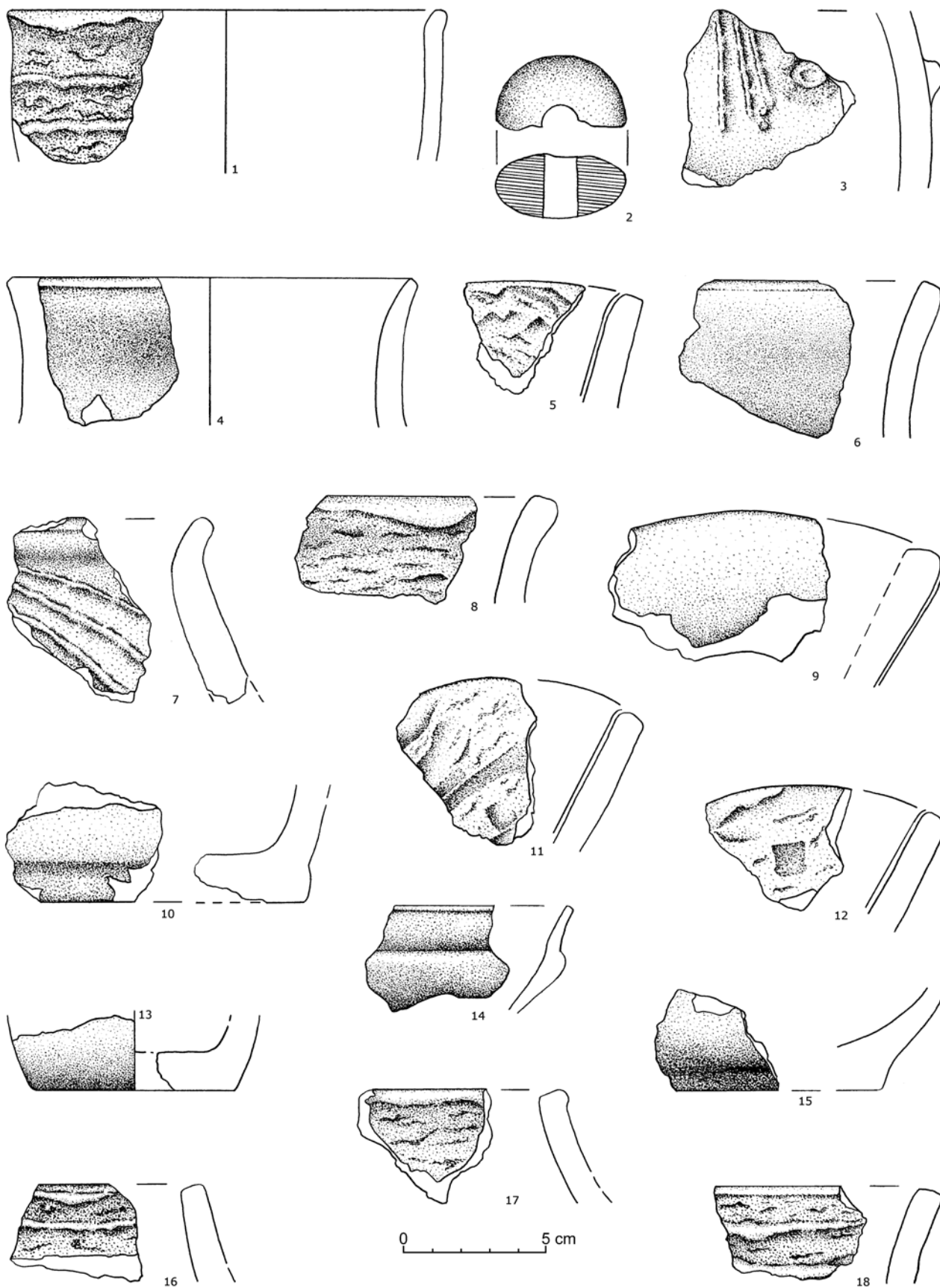
Wykop 1/1989

Materiał zalegający na powierzchni: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o znacznym stopniu przepalenia.

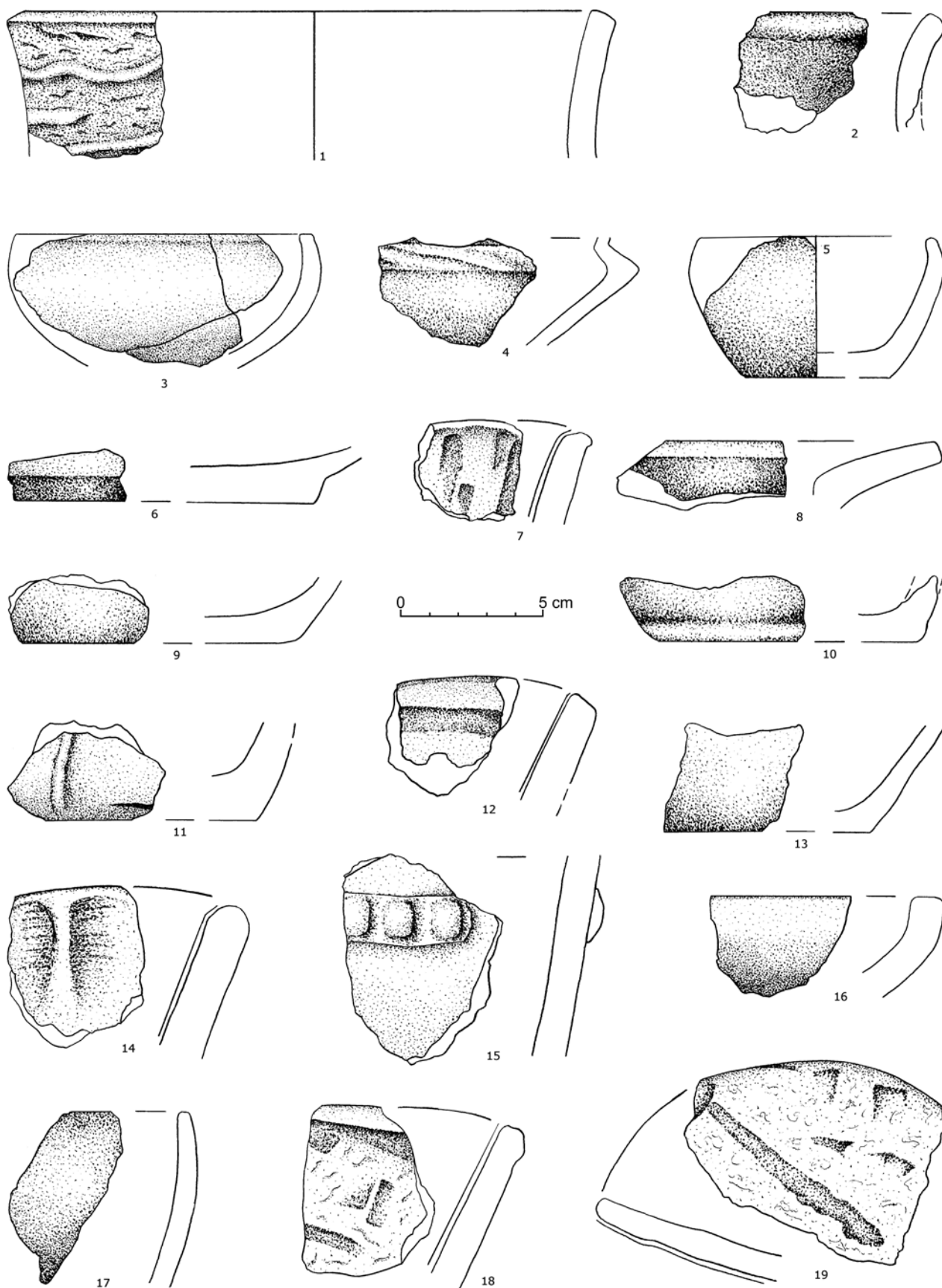
Materiał pochodzący z pierwszej warstwy mechanicznej: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego.

Aneks do wykopu 2/1989

1. Fragment załomu brzuśca naczynia z guzkiem plastycznym; powierzchnie czarne, gładkie; domieszka tłucznia kamiennego (tabl. I, 6.) 2. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego.

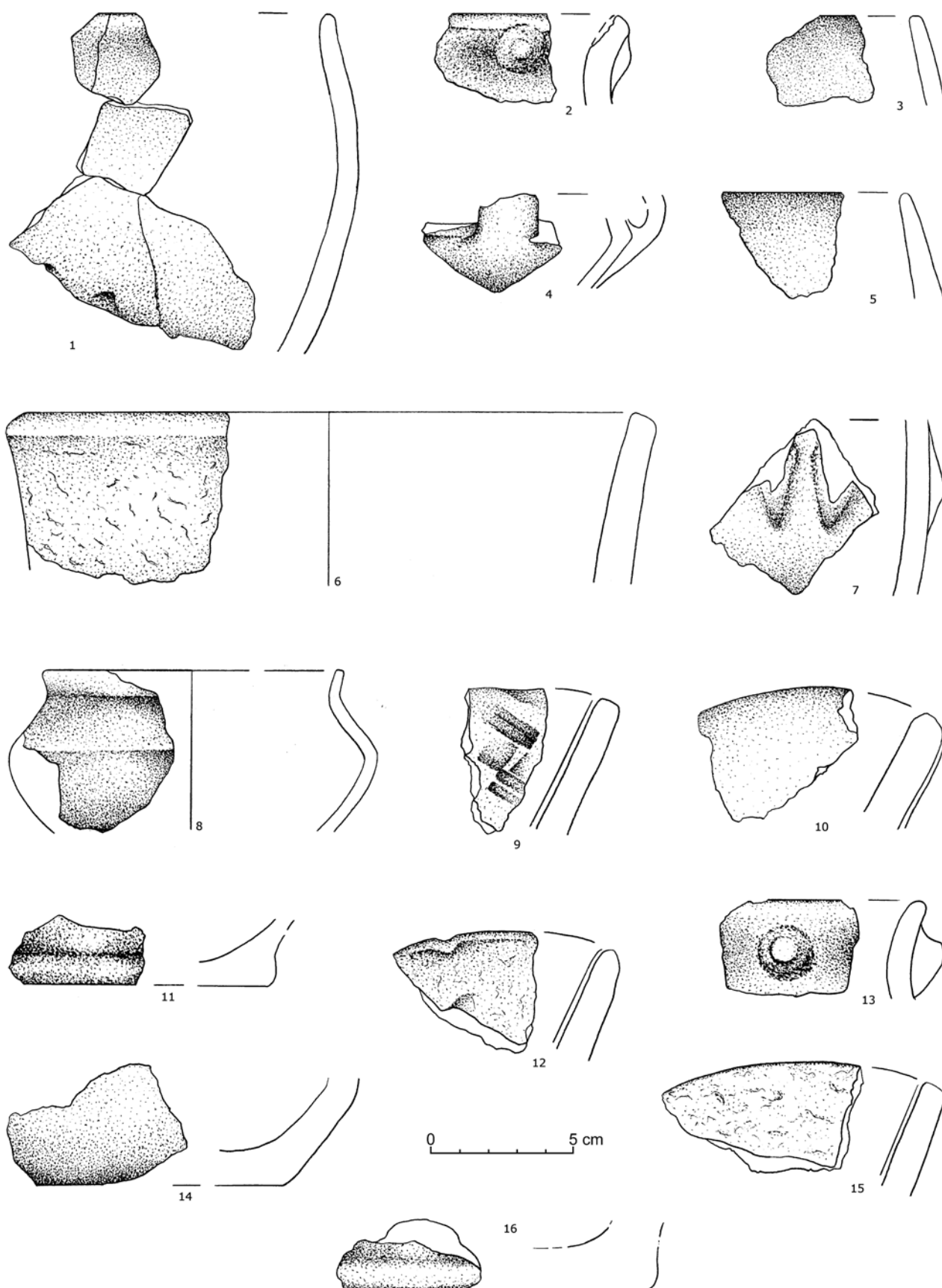

Tabl. V. Siedliska, stan. 10. Materiał z warstwy ornej 1/1990
Taf. V. Siedliska, Fst. 10. Material von der Ackerschicht 1/1990

Tabl. VI. Siedliska, stan. 10. Materiał z warstwy ornej (1, 3, 7, 11–12, 18), warstwy mechanicznej na głębokości 20–30 cm (4–6, 8–10, 13–15, 17, 19), wykop 1/1990 oraz z wykopu 2/1990 (16)

Taf. VI. Siedliska, Fst. 10. Material von der Ackerschicht (1, 3, 7, 11–12, 18), aus dem künstlich abgetieften Planum in der Tiefe von 20–30 cm (4–6, 8–10, 13–15, 17, 19), Grabungsschnitt 1/1990 aus dem Grabungsschnitt 2/1990 (16)

Tabl. VII. Siedliska, stan. 10. Materiał z warstwy mechanicznej na głębokości 20–30 cm, wykop 1/1990

Taf. VII. Siedliska, Fst. 10. Material aus dem Planum in der Tiefe von 20–30 cm, Grabungsschnitt 1/1990

Wykop 9/1989

1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego.

Wykop 1/1990

Materiał zalegający na powierzchni: 1. Fragment misy profilowanej; powierzchnie gładkie, czarne, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. IV, 2). 2. Fragment przydennej partii garnka; powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, wewnętrzna brunatna, gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. IV, 2). 3. Fragment przydennej partii miniaturowego garnka (?); powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IV, 9). 4. Fragment naczynia z listwą plastyczną zdobioną odciskami palcowymi; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IV, 11). 5. Fragment przydennej partii garnka; powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, wewnętrzna ciemnobrunatna, gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. III, 15). 6. Fragment naczynia z falistą listwą plastyczną; powierzchnie brunatne, zewnętrzna lekko chropowata, wewnętrzna gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. IV, 4). 7. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?) ze śladami palców; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny z miką oraz tłuczeń ceramiczny (tabl. IV, 13). 8. Fragment partii przydennej garnka; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IV, 3). 9. Fragment brzośca naczynia z fragmentarycznie zachowanym taśmowatym uchem; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatnoszara, wewnętrzna czarna, w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. IV, 6). 10. Fragment naczynia z listwą plastyczną zdobioną odciskami palcowymi; powierzchnie brunatne, zewnętrzna lekko chropowata, wewnętrzna gładka (tabl. IV, 8). 11. Fragment wylewu naczynia z plastycznym guzkiem; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. IV, 7). 12. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, zewnętrzna lekko chropowata, wewnętrzna gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 13. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny. 14. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń ceramiczny. 15. 5 fragmentów talerzy-placków; powierzchnie brunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. III, 2; IV, 5; IV, 10, 14, 16). 16. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny z miką i tłuczeń ceramiczny (tabl. IV, 12). 17. Ceramika neolityczna na złożu wtórnym: 1 fragment wylewu wazy (?); powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny; 1 fragment wylewu wazy (?); powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny. 18. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej szaroczarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 16 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 75 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 7 fragmentów ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego

i ceramicznego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 10 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 18 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 71 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment talerza – placka o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskami plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego.

Materiał pochodzący z warstwy ornej: 1. Fragmentarycznie zachowana miseczka półkulista (?); powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 3). 2. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny. 3. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem gliną, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 18). 4. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem gliną, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 1). 6. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna ciemnobrunatna, wewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny. 7. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem gliną, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 1). 8. Fragment przydennej partii naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna ceglastobrunatna, wewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 10). 9. Fragment miseczki profilowanej; powierzchnie gładkie, czarne; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 14). 10. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?) powierzchnie brunatne; zewnętrzna chropowata obmazywaniem, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 7). 11. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie czarne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 16). 12. Fragment przydennej partii naczynia garnkowego; powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 11). 13. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 17). 14. Fragment przydennej partii naczynia; powierzchnie gładkie, brunatne, zewnętrzna znacznie uszkodzona; w domieszcze tłuczeń kamienny. 15. Fragment przydennej partii naczynia; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń ceramiczny. 16. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie jasnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. V, 4). 17. Fragment partii przydennej małego garnka doniczkowego; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 13). 18. Fragment partii przydennej naczynia wazowego (?); powierzchnie gładkie, zewnętrzna ceglastobrunatna, wewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 15). 19. Fragment partii środkowej naczynia z plastycznym guzkiem; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 3). 20. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny). 21. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 6). 22. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 8). 23. Fragmentarycznie zachowany przęślik gliniany; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 2). 24. Fragment talerza-placka; powierzch-

nie brunatne, jedna zniszczona, druga gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką. 25. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny z miką. 26. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 9). 27. Fragment-talerza placka; jedna powierzchnia brunatna, ze śladami chropowacenia, druga ceglastobrunatna, gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 28. Fragment talerza-placka; powierzchnie jasnobrunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 11). 29. Fragment talerza-placka; powierzchnie jasnobrunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IV, 15). 30. Fragment talerza-placka; powierzchnie jasnobrunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń ceramiczny (tabl. V, 12). 31. 3 fragmenty talerzy-placków; powierzchnie brunatne, jedna ze śladami chropowacenia oraz odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IV, 17; V, 5; VI, 18). 32. 2 fragmenty talerzy-placków; powierzchnie jasnobrunatne, jedna z odciskami plecionki, druga gładka, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 7, 12). 33. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 1 fragment talerza-placka o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskiem plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 14 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 11 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 30 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 90 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów talerza-placka o powierzchniach brunatnych, jednej ze śladami chropowacenia i odciskiem plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 16 fragmentów ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 13 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 15 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 87 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 8 fragmentów talerza – placka o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskami plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 2 fragmenty talerza – placka o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskami plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Materiał pochodzący z pierwszej warstwy mechanicznej: 1. Fragment naczynia wazowatego; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 8). 2. Fragment partii środkowej naczynia z plastycznymi guzkami; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. VII, 7). 3. Fragment wylewu naczynia garnkowego z lekko wychylonym brzegiem; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tu-

czeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. VII, 6). 4. Fragment partii środkowej naczynia z listwą plastyczną zdobioną odciskami palców; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 15). 5. Fragment brzośca naczynia zdobiony kanelurami w miejscu załomu; powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 4). 6. Fragment czarki/kubka lub miseczki (?); powierzchnie jasnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny (tabl. VI, 5). 7. Fragment partii przydennej naczynia garnkowego; powierzchnie gładkie, zewnętrzna ceglastobrunatna, wewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 10). 8. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. VI, 9). 9. Fragment wylewu misy półkulistej lub garnka jajowatego (?); powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 17). 10. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie gładkie, jasnobrunatne; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 13). 11. Fragment garnka (?); powierzchnie czarne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 3). 12. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?) z guzkiem plastycznym pod krawędzią; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 2). 13. Fragment partii przydennej naczynia wazowatego; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 6). 14. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, wewnętrzna ciemnobrunatna, gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 2). 15. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 3). 16. Fragment partii przydennej naczynia garnkowego; powierzchnie gładkie, brunatne; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 11). 17. Fragment wylewu naczynia garnkowego (?) z guzkiem plastycznym pod krawędzią; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. VII, 13). 18. Fragment wylewu naczynia garnkowego; powierzchnie jasnobrunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny. 19. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna; w domieszcze tłuczeń kamienny. 20. Fragment partii przydennej naczynia garnkowego; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. VII, 16). 21. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny. 22. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką. 23. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna ceglastobrunatna, wewnętrzna brunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny. 24. Fragment partii środkowej naczynia; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem gliną, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 25. Fragment partii środkowej naczynia; powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata obmazywaniem gliną, wewnętrzna gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny. 26. Fragment wylewu naczynia wazowatego (?); powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna jasnobrunatna; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. VII, 12). 27. Fragment partii środkowej naczynia z zachowanym fragmentarycznie, taśmowatym uchem; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VII, 4). 28. Fragment partii przydennej naczynia; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, brunatna, wewnętrzna czarna, gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 14). 29. Fragment wylewu naczynia o mocno wychylonej krawędzi; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. VI, 8). 30. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, jedna ze śladami palców (?), druga gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 14). 31. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne; jedna z odciskiem plecionki i śladami chropowacenia, druga gładka; w domieszcze tłuczeń kamienny. 32. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszcze tłuczeń kamienny z miką (tabl. VII, 10). 33.

2 fragmenty talerza-placka; powierzchnie brunatne, jedna ze śladami chropowacenia, druga gładka; w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny z miką (tabl. VI, 12; VII, 15). 34. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, jedna z odciskiem plecionki, druga gładka; w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. VI, 13). 35. Fragment talerza-placka; powierzchnie brunatne, jedna z odciskiem plecionki, druga gładka; w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 9). 36. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia ceramicznego; 2 fragmenty talerza-placka, o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskiem plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 33 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 20 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej z domieszką tłucznia kamiennego; 61 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 166 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 2 fragmenty talerza-placka o powierzchniach brunatnych, jednej ze śladami chropowacenia i odciskiem plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 41 fragmentów ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 10 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 11 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 40 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 91 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 9 fragmentów talerza – placka o powierzchniach brunatnych, jednej z odciskami plecionki, drugiej gładkiej, z domieszką tłucznia ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 5 fragmentów o znacznym stopniu przepalenia.

Materiał pochodzący z drugiej warstwy mechanicznej: 1. Fragment wylewu misy z brzegiem pogrubionym do wewnątrz; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna ceglastobrunatna; w domieszce tłuczeń kamienny z miką (tabl. III, 8). 2. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szarobrunatna; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. III, 11). 3. Fragment wylewu misy z pogrubionym do wewnątrz, płasko ściętym brzegiem; powierzchnie gładkie, jasnobrunatne; w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. III, 3). 4. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, brunatnoceglaste; w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. Fragment wylewu naczynia z lekko wklęsłym guzkiem plastycznym pod krawędzią; powierzchnie szare, porowate; fragment przepalony (tabl. III, 12). 6. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie gładkie, czarne; w domieszce tłuczeń kamienny z miką. 7. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia ceramicznego; 11 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 83 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 15 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunat-

nych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment ceramiki o znacznym stopniu przepalenia.

Wykop 2/1990

Materiał pochodzący z warstwy ornej: 1. Fragment misy o prostych krawędziach wylewu; powierzchnie brunatne, gładkie; w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VI, 16). 2. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 5 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchniach zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 12 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 15 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 15 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 12 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach czarnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego.

Materiał z pierwszej warstwy mechanicznej: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Wykop 4/1990

Materiał pochodzący z warstwy ornej: 1. Fragment wylewu naczynia; powierzchnie czarne, gładkie; w domieszce tłuczeń ceramiczny. 2. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 7 fragmentów ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach gładkich, zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 3 fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia ceramicznego; 27 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 14 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego; 4 fragmenty ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego; 6 fragmentów ceramiki o powierzchniach brunatnych, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładkiej, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

Materiał luźny: 1. Fragmenty niecharakterystyczne ceramiki: 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego; 1 fragment ceramiki o powierzchniach brunatnych, gładkich, z domieszką tłucznia kamiennego i ceramicznego.

W wykopach 2–8/1989, 10/1989, 3/1990 nie zarejestrowano materiału zabytkowego.

Ceramika z Siedlisk, stan. 10 jest stosunkowo jednorodna. Charakteryzuje się brunatnymi powierzchniami, rzadziej szarobrunatnymi lub czarnymi. Faktura powierzchni jest zróżnicowana – od gładkiej do silnie chropowatej. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na zależność pomiędzy techniką opracowania powierzchni a typem naczynia. Naczynia wazowate, misy oraz kubki charakteryzują się powierzchniami gładkimi lub szorstkimi, natomiast naczynia garnkowe posiadają zwykle chropowate powierzchnie. W domieszcze zaobserwowano tłuczeń kamienny i ceramiczny. Dominuje schudzenie masy garncarskiej tłucznem kamiennym, naczynia z domieszką tłucznia ceramicznego stanowią niewielki odsetek całego zbioru, często jednak tłuczeń kamienny i ceramiczny występują razem (tabela 1). Z omawianej osady pochodzi 1830 fragmentów ceramiki tarnobrzeskiej kultury łużyckiej z czego jedynie 586 fragmentów (32%) znaleziono w obiektach.

O ile obecność tłucznia kamiennego w masie ceramicznej jest charakterystyczna dla ceramiki łużyckiej, znacznie rzadziej można się spotkać z dodatkiem rozdrobnionych skorup. Niewykluczone, że jest to wynikiem przejścia wzorców warsztatów ceramicznych z południa lub południowego wschodu (M. Mogielnicka-Urban 1984, s. 61).

Wydzielone w toku wcześniejszych badań (S. Czopek 2001; 2007; K. Trybała-Zawiślak 2012) podstawowe grupy technologiczne dla tarnobrzeskiej kultury łużyckiej znajdują swoje odzwierciedlenie w materiałach z Siedlisk. I tak:

Grupa I	– ceramika o powierzchniach zewnętrznych czarnych lub szaroczarnych, wewnętrznych brunatnych;
Grupa II	– ceramika o powierzchniach zewnętrznych brunatnych, wewnętrznych czarnych lub szaroczarnych z podgrupami: A – obustronnie gładka, B – o powierzchniach zewnętrznych chropowatych;
Grupa III	– ceramika o powierzchniach brunatnych, jasnobrunatnych, ciemnobrunatnych lub ceglastobrunatnych z podgrupami: A – obustronnie gładka, B – o powierzchniach zewnętrznych chropowatych; C – talerze-placki;
Grupa IV	– ceramika o powierzchniach czarnych.

Frekwencję poszczególnych grup technologicznych w zbiorze ceramiki z Siedlisk prezentuje tabela 2. Uzyskane dane statystyczne pozwalają na stwierdzenie zdecydowanej dominacji grupy III, podobnie jak w przypadku innych osad z terenu Polski południowo-wschodniej (ryc. 3). Największe różnice rysują się obrębie grupy II. W przypadku Siedlisk, jest ona nieco ponad dwukrotnie liczniejsza w porównaniu z innymi przedstawianymi stanowiskami z tego obszaru.

Materiał z Siedlisk charakteryzuje się silnym rozdrobnieniem. Nie wystąpiły całe naczynia, jedynie kilka zachowanych fragmentarycznie (tabl. I, 1; II, 1; III, 1). Pozostałe fragmenty ceramiki nie zawsze pozwalały na jednoznaczną i wiarygodną rekonstrukcję.

Można jednak wyodrębnić tu dwa nurty wytwórczości ceramicznej, z których pierwszy, ogólnoloużycki, należałoby uznać za tradycyjny. Ceramika w tym typie była obecna przez cały okres trwania tarnobrzeskiej kultury łużyckiej. Natomiast drugi, post-trzciniecki, ulegałby ciągłym przekształceniom pod wpływem bodźców zewnętrznych. Najpierw ewoluował w stylistykę nadsańską, a następnie przyjął cechy wytwórczości późnohalszackiej (S. Czopek 2001, s. 193–194).

Garnki

Do najliczniej reprezentowanych form ze stanowiska w Siedliskach należą naczynia garnkowe o powierzchniach gładkich, jak i chropowatych. Trzeba jednak mieć na uwadze, że niektóre egzemplarze mogły charakteryzować się powierzchnią gładką lub szorstką w partiach wylewowych oraz przydennych, natomiast chropowatą na brzuscu. Niestety, stopień rozdrobnienia materiału nie pozwolił na przeprowadzenie dokładnej analizy w tym aspekcie.

Garnki to grupa naczyń zróżnicowana wewnętrznie, zarówno jakościowo, jak i typologicznie. W prezentowanym materiale dominują formy tulipanowate, określane również jako esowate, reprezentujące typ I w klasyfikacji Kazimierza Moskwy oraz klasyczne garnki jajowate o łukowatym profilu należące odpowiednio do typu II (K. Moskwa 1976, s. 53–61). Szczegółowy podział w ramach typów bazuje na różnicach w zakresie ukształtowania krawędzi, opracowania powierzchni oraz obecności (lub braku) otworków pod krawędzią, czy elementów plastycznych.

Garnki tulipanowate są reprezentowane przez podtypy: I/1 – „o powierzchni nie zdobionej” (tabl. II, 1; II, 7; V, 4, 6, 7, 8, 18; VI, 1; VII, 6) oraz I/3 – „zdobione guzkami kopulastymi” (tabl. II, 9, 11–12; III, 7; VII, 2, 13).

Jest to zbiór jednorodny pod względem formy, jednak na naszą uwagę zasługują przede wszystkim egzemplarze charakteryzujące się obecnością guzów plastycznych bezpośrednio pod krawędzią wylewu lub na szyjce. Ze względu na fragmentaryczny stan zachowania nie jest możliwe zrekonstruowanie liczby guzów dla danego naczynia. Garnki te datuje się na młodszy okres epoki brązu i wczesną epokę żelaza (M. Gedl 1998, s. 62–63). Analogiczne egzemplarze wystąpiły w Kliszowie (S. Czopek 2003, tabl. IV, 1,5,7; tabl. V, 12; VI, 1, 7) oraz w Terliczce (M. Hozer 2009, tabl. VII, 1–6; VIII 1–6; IX, 1–10; X, 1–7; XI, 1–5). Analogie można wskazać również wśród materiałów śląskich, datowanych głównie na V okres epoki brązu, rzadziej na okres halszacki (por. M. Gedl 1962, ryc. 3; Durczewski, tabl. 1948, tabl. XXXIX–XLI), jak również na wschodniej Lubelszczyźnie (por. J. Głosik 1958, tabl. LII, 2; J. Dąbrowski 1962, tabl. IV, 4; V, 7, 16). Podobne formy znane są także z inwentarzy kultury kyjatyckiej (T. Kemenczei 1984, tabl. XCIII, 2; LXXXIX, 14). Garnki niezdobione, powszechnie

Tabela 1

Frekwencja domieszki schudzającej w zbiorze ceramiki z Siedlisk, stan. 10

Tabelle 1

Frequenz der Magerung in der Keramiksammlung aus Siedliska, Fst. 10

Rodzaj domieszki schudzającej	Obiekty		Warstwy		Razem	
	N	%	N	%	N	%
tluczeń kamienny	484	82,6	764	61,4	1248	68,2
tluczeń ceramiczny	9	1,5	21	1,9	30	1,6
tluczeń kamienny i ceramiczny	93	15,9	459	36,9	552	30,2
Suma	586	100,0	1244	100,0	1830	100,0

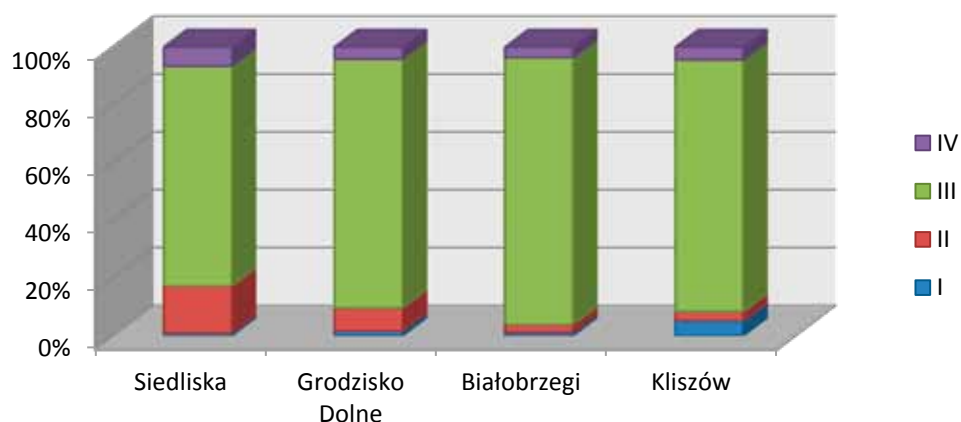
Tabela 2

Frekwencja grup technologicznych w zbiorze ceramiki z Siedlisk, stan. 10

Tabelle 2

Frequenz der technologischen Gruppen in der Keramiksammlung aus Siedliska, Fst. 10

Grupa technologiczna	Obiekty		Warstwy		Razem	
	N	%	N	%	N	%
I	6	1,0	14	1,1	20	1,1
II	132	22,5	166	13,4	298	16,3
A	105	17,9	94	7,6	199	10,9
B	27	4,6	72	5,8	99	5,4
III	410	70,0	980	78,8	1390	76,0
A	340	58,0	317	25,5	657	35,9
B	65	11,1	610	49,0	675	36,9
C	5	0,9	53	4,3	58	3,2
IV	38	6,5	84	6,8	122	6,6
Suma	586	100,0	1244	100,0	1830	100,0

Ryc. 3. Wykres frekwencji grup technologicznych – Siedliska, stan. 10, gm. Lubenia na tle wybranych osad tarnobrzezkiej kultury łużyckiej (źródło: S. Czopek 2007)

Abb. 3. Frequenz der technologischen Gruppen – Siedliska, Fst. 10, Gde. Lubenia vor dem Hintergrund ausgewählter Siedlungen der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur (Quelle: S. Czopek 2007)

uznawane za charakterystyczne dla Polski środkowej i wschodniej, datuje się na III i IV okres epoki brązu, sporadycznie na V okres epoki brązu, w tym przypadku o chronologii decyduje współwystępujący materiał zabytkowy (K. Moskwa 1976, s. 53–54; M. Gedl 1998, s. 61–62). Nawiązują one do typu 36 w typologii Marcina S. Przybyły (M.S. Przybyła 2003, s. 37), zaklasyfikowanego jako forma niecharakterystyczna, przypisywana do starszej fazy rozwojowej tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, przeżywająca się jednak jeszcze w fazie środkowej (ibidem, s. 40–41).

W przypadku garnków jajowatych mamy do czynienia z typami szczegółowymi: II/1/a – „nie zdobione, o powierzchni zwykle gładkiej” (tabl. IV, 13; V, 1; VII, 1) i II/5/a – „zdobione poniżej otworu listwą karbowaną” (tabl. IV, 8, 11; VI, 15).

Te pierwsze pojawiają się na całym obszarze objętym kulturą łużycką, w związku z tym posiadają szeroki wachlarz analogii (S. Czopek 2007, s. 186 – tam lista stanowisk). Odmienne jest tylko ich datowanie w zależności od regionu występowania. Dla obszaru Polski południowo-wschodniej przyjmuje się, że rozpowszechnienie tego typu naczyń przypadło na okres halszacki do początków lateńskiego (K. Moskwa 1976, s. 55). W odniesieniu do tarnobrzeskiej kultury łużyckiej mowa tu o najmłodszej fazie jej rozwoju (M.S. Przybyła 2003, s. 41–42). Nie stwierdzono obecności charakterystycznych dla tej formy naczyńia otworków pod krawędzią wylewu.

W przypadku garnków jajowatych tendencja do umieszczania na największej wydatości brzuśca listew plastycznych z odciskami palcowymi (tabl. IV, 8, 11; VI, 15) jest bardzo charakterystyczna dla kultury czarnocholeńskiej (L. Kruśelnic'ka 1998, ryc. 12: 1, 6, 13; 13: 7–8; 17: 7, 11; 18: 6–7; 35: 5–6). Podobne naczynia wystąpiły również w Kopkach (W. Poradyło 1995; tabl. XI, 5), Stobiernej (J. Ligoda, K. Słowik 2009; tabl. I, 7; II, 3–5; IV, 1–2), Ostrowach Tuszowskich (A. Karnas 2003, tabl. I, 9; VI, 8, 13; VII, 5, 7, 9, 11–12) i Knapach (S. Czopek 2004, tabl. XXX, 7; XLV, 4; XLVI, 5). Na uwagę zasługuje również fragment z listwą plastyczną zdobioną naprzemianległymi odciskami palcowymi (tabl. IV, 4), które to zdobienie jest charakterystyczne dla kultury wczesnoscytyjskiej (S. Czopek 2007, s. 186; tabl. XXII, 10; A. Szpunar i in. 2009, s. 431; tabl. VIII, 4).

Do naczyń garnkowatych można zaliczyć również kilka fragmentów partii przydennych (tabl. I, 11, 12; II, 2, 3; III, 15; IV, 1; V, 10), na tyle jednak niecharakterystycznych, że nie pozwalają na dokładniejszą analizę stylistyczną.

Naczynia wazowate

Naczynia wazowate nie występują licznie w materiale osadowym (S. Czopek 2007, s. 184). Potwierdza się to w przypadku osady w Siedliskach. Brak zachowanego w całości lub zrekonstruowanego w znacznej części naczynia utrudnia wnioskowanie stylistyczne i chronologiczne.

Bliżej należy przyjrzeć się dwóm fragmentarycznie zachowanym naczyniom o wysokich, smukłych szyjkach i rozchylnym wylewie (tabl. I, 8–9). Zwraca uwagę ich bardzo staranne opracowanie powierzchni, która jest silnie wygładzona. Fragmenty te, choć niewiele można powiedzieć o taksonomii całych naczyń, są analogiczne do waz typu Villanova, które stanowią element interkulturowy, charakterystyczny dla halszackiego nurtu wytwórczości ceramicznej. Przyjmuje się, że na terenie Europy środkowo-wschodniej są one dziedzictwem kultury

Gava (S. Czopek 1986, s. 119; V. Budinský-Krička i in. 1992, s. 52; tabl. I, 2, 2–22; III, 23). Występują w kulturze kyjatycznej (T. Kemenczei 1984, tabl. LXXIII, 18; LXXIV, 12; LXXVII, LXXIX, 6, 10, 22), kulturze Vekerzug (J. Chochorowski 1985, ryc. 4: 1, 17) oraz w kulturze kusztanowickiej (E. Miroššayová 1971, ryc. 3:7, 9:2). Spotykane są w inwentarzach kultury późnoczarnocholeńskiej, jak również w starszym odcinku kultury scytyjskiej, gdzie zaznaczają się najwyraźniej w grupie zachodniopodolskiej (T. Węgrzynowicz 2001, s. 88; A. Gawlik i in. 2006, s. 326). Analogiczne formy wystąpiły na stanowisku w Przeworsku (S. Czopek 1986, tabl. IV, b; V, b; VI, a).

Ze wspomnianymi wazami można łączyć również fragment środkowej partii naczyńia, zdobiony guzami w kształcie wydłużonych trójkątów (tabl. VII, 7). Ornament ten jest zbliżony do jednego z wariantów zdobienia naczyń wazowatych spotykanego w kulturze późnoczarnocholeńskiej (L. Kruśelnic'ka 1998, ryc. 83: 6; A. Gawlik, M. S. Przybyła 2006, s. 326–327). Podobną genezę może posiadać fragment naczyńia o silnie wychylonym wylewie (tabl. VI, 8). Formy takie występują na stanowiskach kultury późnoczarnocholeńskiej oraz wczesnoscytyjskiej, przy czym ich wykształcenie się łączy z wpływami z terenu kultury Gava (T. Węgrzynowicz 2001, s. 88; S. Czopek 2003a, ryc. 4; A. Gawlik, M. S. Przybyła 2006, s. 326–328). Spotyka się je również na stanowiskach wspomnianej już kultury kyjatycznej (V. Furmānek 1982, ryc. 1: 1–2; ryc. 2: 1, 4). Oddziaływania te na terenie tarnobrzeskiej kultury łużyckiej można datować na starszą i środkową fazę jej rozwoju, a więc młodszą epokę brązu i wczesną epokę żelaza.

Na uwagę zasługuje również fragment niewielkiego naczyńia wazowatego (tabl. VII, 8) o starannie wygładzonych, czarnych powierzchniach. Ma ono precyzyjną analogię w inwentarzu kultury Vekerzug (J. Chochorowski 1985, ryc. 4: 9). Pojawienie się wpływów wspomnianej jednostki w zespołach z południowo-wschodniej Polski, datuje się na wczesną epokę żelaza (S. Czopek 1986, s. 152 i n.).

Poza wyżej wymienionymi odnaleziono także inne fragmenty, które można zaklasyfikować, jako naczynia wazowate. Taką interpretację można przyjąć w przypadku kilku zachowanych den (tabl. V, 15; VI, 6;) oraz dwóch fragmentów partii środkowych: o szyjce wyodrębnionej za pomocą poziomego żłobka, z guzkiem plastycznym na załomie brzuśca (tabl. III, 6) oraz zdobionego ukośnymi liniami rytymi (tabl. III, 4). Nie można także wykluczyć przynależności do tej grupy kilku fragmentów brzegowych (tabl. II, 4; V, 17; VII, 5). Niestety, w tym przypadku stopień domniemania jest znaczny, gdyż są to fragmenty niewielkie, a przy tym mało charakterystyczne i nie można wykluczyć, że pochodzą z partii wylewowych garnków jajowatych.

Misy

Misy to liczna grupa naczyń, często spotykana w materiale osadowym, wyraźnie zróżnicowana pod względem kształtu i chronologii (K. Moskwa 1976, s. 74–78). Egzemplarze z Siedlisk reprezentują wg typologii Kazimierza Moskwy typy: I/1 – „misy półkuliste o lekko łukowatych ściankach” oraz brzegu płasko ściętym (tabl. VI, 16) lub pogrubionym do wewnątrz, płasko ściętym (tabl. I, 7; III, 3;) a także o brzegu pogrubionym, lekko zagiętym do wewnątrz (tabl. III, 8); I/2 – misy półkuliste o ściankach bardziej łukowatych i lekko nachylonych do

środku (tabl. VI, 3, 17); I/5 – „misy stożkowate o prawie prostych ściankach” (tabl. II, 16) oraz II/1 – „misy profilowane o dość ostro załamanym brzuscu, przechodzącym w rozchyloną, niekiedy lekko łukowatą szyjkę” (tabl. III, 5; IV, 2; V, 14).

Misy półkuliste (typ I/1) oraz stożkowate (typ I/5) są naczyniami często występującymi w materiale osadowym, o szerokiej chronologii, gdzie najstarsze egzemplarze datowane są na IV okres epoki brązu, przez okres halszacki, nawet do początków okresu lateńskiego. Natomiast typ I/2, posiada chronologię zawężoną do wczesnej epoki żelaza (K. Moskwa 1976, s. 75). Zakres czasowy występowania mis profilowanych typu II/1, odpowiadających typowi 19 w systematyce Marcina S. Przybyły, został ustalony na wczesną epokę żelaza i zarazem środkową fazę rozwoju tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, z zaznaczeniem możliwości przeżywania się w fazie młodszej (M. S. Przybyła 2003, s. 40).

Warto zwrócić uwagę na technikę wykonania zastosowaną w przypadku jednego fragmentu misy półkulistej (tabl. IV, 2) oraz mis profilowanych. Charakteryzowały się one dobrym wypałem oraz czarnymi, silnie wygładzonymi powierzchniami. Podobną technologią charakteryzuje się fragment, który może zostać uznany za część środkową misy profilowanej zdobionej guzkami na załomie brzusca (tabl. I, 6). Analogiczne naczynia wystąpiły na cmentarzysku w Bachórze-Chodorówce (M. Gedl 1994, tabl. XXVI, 10; LXXXIV, 3; LXXXV, 11; LXXXVII, 7) Pysznicy (S. Czopek 2001, tabl. XXIV, 8; XLV, 3; XLIX, 15) oraz Kłyżowie (K. Trybała-Zawiślak, tabl. VIII, 5; XXIV, 7; XXIX, 5; XLIV, 3; XLV, 4).

Misy o brzegu pogrubionym do wewnątrz są typowe dla stylistyki post-trzcinieckiej, która prawdopodobnie w tym czasie znajdowała się już pod wpływem oddziaływań południowych. Analogiczne egzemplarze można bowiem znaleźć w inwentarzach kultury kyjatyckiej (T. Kemenczei 1984, tabl. XCV, 10, 24; V. Furmánek i in. 1991; ryc. 20: 15; E. Miroššayová 2007, tabl. V, 3–5, 10). Formy takie występują również w kulturze czarnoleskiej (L. Krušel'nic'ka 1998, ryc. 26: 12; 31: 7; 35: 7).

Kubki-czerpaki, czarki

Zachowany niemal w całości kubek półkulisty o wklęsłym dnie z łukowato wygiętą szyjką (tabl. I, 1), zdobiony płytkimi kanelurami oraz guzkami w miejscu przejścia szyjki w brzusek ma dość precyzyjne analogie w materiałach kultury czarnoleskiej (L. Krušel'nic'ka 1998, ryc. 98: 4; 99: 10–12, 14). Formy takie bardzo często występują na terenie środkowego Naddniestrza oraz Ukrainy centralnej, zwykle jednak nie posiadają zdobienia. Egzemplarze ornamentowane mogą być łączone z materiałami wczesnocytyjskimi (ibidem, s. 161–162). Zbliżone formą kubki, nie posiadające jednak charakterystyczne wklęsłego dna, można spotkać na terenie wschodniej Słowacji, gdzie są łączone z oddziaływaniem kultury Gava oraz kultury kyjatyckiej (E. Miroššayová 1987, s. 146; tabl. III, 7; V, 2; V. Budinský-Krička i in. 1992, s. 55; tabl. III, 15).

Na stanowisku odnaleziono jeszcze inne fragmenty, które można zaklasyfikować, jako czerpaki (tabl. II, 5; VII, 4). Trzeba jednak zaznaczyć, że wnioskowanie na temat ich przynależności do omawianego typu naczynia jest obciążone znacznym stopniem domniemania, głównie ze względu na charakter tych zabytków (zachowane jedynie niewielkie fragmenty wylewu oraz dolna partia ucha). Z tego samego powodu nie jest moż-

liwe wyznaczanie typów szczegółowych dla wspomnianych form. Generalnie, można je przyporządkować do typu II w systematyce Kazimierza Moskwy (K. Moskwa 1976, s. 78–82). Jeden z egzemplarzy jest zdobiony plastycznym guzkiem na załomie brzusca (tabl. II, 5). Analogiczne naczynie wystąpiło w materiałach z Terliczki (M. Hozer 2009, tabl. XVI, 9). Formy takie spotyka się bardzo często na stanowiskach kultury łużyckiej, stąd nie są dobrymi datownikami. W przypadku tarnobrzeskiej kultury łużyckiej czerpaki profilowane znane są ze wszystkich faz rozwoju, jednak w fazie młodszej występują najrzadziej (K. Moskwa 1976, M. Gedl 1994, s. 43–44). Podobne formy pochodzą ze wspomnianej już Terliczki (M. Hozer 2009, tabl. XVI, 6, 8–9).

Talerze-placki

Jest to grupa wyrobów ceramicznych bardzo licznie występująca na stanowiskach osadowych w zasięgu całej kultury łużyckiej (K. Moskwa 1976, s. 83; S. Czopek 2007, s. 188). W Siedliskach zidentyfikowano 57 fragmentów talerzy-placków, co stanowi 3,1% całego zbioru naczyń.

Cechą charakterystyczną talerzy-placków z omawianego stanowiska jest zróżnicowanie powierzchni. Można wyróżnić egzemplarze o jednej powierzchni gładkiej, a drugiej chropowatej lub nawet chropowatej (tabl. V, 5; VII, 12, 15), chropowatej z odciskami plecionki (tabl. II, 6, 14; IV, 5, 14; IV, 16; V, 11, 12; VI, 18, 19), gładkiej z odciskami plecionki (tabl. III, 2; IV, 15, 17; VI, 7, 12; VII, 9) lub stosunkowo rzadko spotykane obustronnie gładkie (tabl. IV, 12; VII, 10). W materiale znalazł się również jeden fragment ze śladami palców (tabl. VI, 14). Odciski plecionych mat powstały prawdopodobnie podczas formowania placków (A. Karnas 2003, s. 110). Wymienione elementy pełnią przypuszczalnie funkcję raczej użytkową niż zdobniczą, nie uznaje się je za szczególnie istotne z typologicznego punktu widzenia.

Talerze-placki bardzo często występują na osadach tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, przyjmuje się, że ich największe rozpowszechnienie miało miejsce w III fazie rozwoju tej kultury (K. Moskwa 1976, s. 83). Można wymienić w tym miejscu takie stanowiska jak: Białobrzegi (S. Czopek 1997, s. 69), Babicha (J. Ligoda i in. 2005, s. 102) Czarna (J. Ligoda 2005, s. 251–252), Ostrowy Tuszowskie (A. Karnas 2003, s. 110–111), Tarnobrzeg-Zakrzów (S. Czopek i in. 1991, s. 100–101).

Funkcja tego typu wyrobów nie jest do końca jasna. W tradycyjnym ujęciu przypisywano im szeroko pojęte znaczenie gospodarcze w sferze zaspokajania codziennych potrzeb mieszkańców domostwa (S. Czopek 2007, s. 189). Rozpatrywano możliwość wykorzystania ich jako podkładek do pieczenia podkłomyków, w takim wypadku chropowata powierzchnia uniemożliwiłaby przywarcie przygotowywanej potrawy lub w charakterze przykrywek. Brano także pod uwagę możliwość używania placków, jako podkładek do lepienia naczyń (M. Zeylandowa 1963, s. 283). W ostatnim czasie pojawiła się teoria łącząca je z wytwórczością metalurgiczną, dokładniej z odlewnictwem brązu (A. Mierzwiński 2003).

Inne formy

W tym miejscu warto wspomnieć o miniaturowym, niezdobionym naczyniu garnkowatym, zachowanym w części

przydennej (tabl. IV, 9). Podobne naczynia zostały znalezione na cmentarzysku w Pysznicy (S. Czopek 2001, tabl. XXVI, 7). Pierwotna funkcja naczyń miniaturowych nie jest znana, wobec tego ich interpretacja nie może być jednoznaczna. Bierze się pod uwagę rolę kultową, obrzędową tych form naczyniowych, co nie dziwiłoby w przypadku znalezisk cmentarnych. Bardziej prozaiczna hipoteza proponuje uznanie ich jako zabawek lub naczyń spełniających inne użytkowe funkcje (*ibidem*, s. 141).

Znaleziono również fragment niewielkiej czarki/kubka lub miseczki (tabl. VI, 5). Podobne naczynie zostało odkryte w Białobrzegach (S. Czopek 1997, tabl. III, 9).

PODSUMOWANIE

Do ustalenia chronologii osady na stan. 10 w Siedliskach, pow. rzeszowski, dysponujemy jedynie materiałem ceramicznym. Jednak wiele zabytków jest nieprzydatnych do takiej analizy ze względu na szeroki zakres chronologiczny ich występowania. Najliczniej występuje tu ceramika, która może być synchronizowana z II (średnią) oraz III (młodszą) fazą rozwoju tarnobrzezkiej kultury łużyckiej.

Wyznacznikiem fazy II w prezentowanym materiale są misy profilowane oraz garnki o esowatym profilu. W tym okresie w materiale obserwuje się dominację elementów południowych związanych ze społecznościami reprezentującymi postgawski model kultury. Precyzyjne analogie prezentuje tu kubek zdobiony kanelurami o wklęsłym dnie, waza o silnie wychylonym wylewie oraz misy z krawędzią pogrubioną do wewnątrz. Zaznaczają się także kontakty ze wschodem z terenu zajmowanego przez ludność kultury późnoczarnoleskiej. W tym wypadku istotną rolę mógł odegrać kompleks kulturowy Gava-Holihirady, zajmujący tereny pomiędzy środkowym Dniestrem, a strefą przykarpacką. Kultura holihradzka u schyłku epoki brązu pełniła rolę swoistego łącznika pomiędzy obszarami wewnątrz i poza łukiem Karpat. Zwraca się uwagę na jej udział w tworzeniu kultury czarnoleskiej. Obserwuje się również oddziaływanie płynące w odwrotnym kierunku. Mowa tutaj o znaleziskach ceramiki o cechach czarnoleskich z terenu południowo-wschodniej Słowacji. Na tym terenie impulsy czarnoleskie trafiły na specyficzne podłoże kulturowe reprezentujące przeżywające się tradycje kultury Gava (M. S. Przybyła, A. Gawlik 2003, s. 339). Wymienione formy typowo łużyckie wraz z wyraźnie zaznaczonymi oddziaływaniami południowo-wschodnimi, pozwalają na umieszczenie starszej fazy zasiedlenia osady w młodszym odcinku (IIB) wspomnianego stadium rozwojowego, a więc w VIII–VII wieku p.n.e. (A. Gawlik, M. S. Przybyła 2006, s. 343).

W materiałach z fazy III widoczne są silne oddziaływania kręgu scytyjskiego. Do najbardziej charakterystycznych form z tego okresu należą garnki jajowate oraz wazy z wysoką szyjką o rozchylonym wylewie (W. Blajer, M. S. Przybyła 2003, s. 280). Naczynia zdobione listwami plastycznymi z odciskami palcowymi wchodzące w skład inwentarzy scytyjskich, stanowią zapewne kolejny etap rozwoju podobnych form typowych dla ludności kultury czarnoleskiej. Sam ornament w postaci wspomnianych listew jest tu cechą dystynktywną (A. Gawlik, M. S. Przybyła 2005, s. 333). Swoistym wyznacznikiem jest także mnogość występowania talerzy-placków. Przekształcenia w zakresie kultury materialnej zapewne były uwarunkowane

Na osadzie w Siedliskach wystąpił jeden przęślik gliniany (tabl. V, 2), dwustożkowaty, o barwie brunatnej i gładkiej powierzchni. Jest to kategoria zabytku często spotykana na osadach (S. Czopek 1997, tabl. III, 2–4, 6–7; A. Karnas 2003, tabl. VII, 6; J. Ligoda 2005, tabl. IV, 2; M. Hozer 2009, tabl. XVII, 3, 7;). Jako formy interkulturowe są datowane w oparciu o współwystępujący z nimi materiał o zawężonej chronologii. Odkryto także rozcieracz kamienny (tabl. I, 10) o niewielkim stopniu wyeksploatowania; ten typ znaleziska również jest spotykany w materiale osadowym (S. Czopek 1997, tabl. II, 7; M. Hozer 2009, tabl. XVII, 9).

zmianą obrazu kulturowego, jaka zaszła w tamtym czasie na terenie Europy, związaną z infiltracją koczowników scytyjskich ze środkowego Poddnestrza. Ekspansja ta doprowadziła do przemieszczeń ludności na terenach naddniestrzańskich, gdzie od VII wieku rozwijała się grupa zachodniopodolska kultury scytyjskiej, zajmując tereny zamieszkiwane przez społeczności późnej kultury czarnoleskiej oraz późnej fazy kultury wysokiej (A. Gawlik, M. S. Przybyła 2005, s. 340–342). Efekty tych przekształceń w obrębie tarnobrzezkiej kultury łużyckiej można obserwować w VI–V wieku p.n.e. (*ibidem*, s. 317).

Czas funkcjonowania osady w Siedliskach można zawrzeć w przedziale czasowym od młodszego odcinka fazy II do fazy III1, czyli od końca VIII do końca VI wieku p.n.e.

Sytuację zaobserwowaną w Siedliskach można rozpatrywać wielorako. Przypuszczalnie mamy tu do czynienia z dwoma fazami zasiedlenia – starszą o postgawskich cechach w ceramice i młodszą o stylistyce nawiązującej do świata scytyjskiego. Możliwe, że jest to związane z dwoma grupami ludności, które w skutek przemieszczeń i migracji użytkowały to miejsce, następując po sobie. Bardzo prawdopodobne wydaje się także przypuszczenie, że osada była zasiedlona długotrwale przez społeczność, która pod wpływem czynników zewnętrznych uległa przekształceniom, które obserwujemy w materiale naczyniowym. Przypuszcza się bowiem, iż społeczności kultywujące tradycje halsztackie, postgawskie, stopniowo dostały się w strefę oddziaływania kultur przed- i wczesnoscytyjskich, aby następnie przyjąć wzorce wschodnie (E. Mirošayová 1987). Niestety, nie jest możliwe wnioskowanie na temat zagospodarowania przestrzeni omawianej osady, ze względu na brak danych o rozmieszczeniu obiektów, spływowy charakter warstw oraz fragmentaryczne rozpoznanie stanowiska. Wobec tego bardzo trudno jest rozstrzygnąć, czy obserwowana przez nas sytuacja jest skutkiem przesunięć całych grup ludności, infiltracji ze strony pojedynczych przedstawicieli innych kultur, importów, miejscowego naśladownictwa, czy może reminiscencji pewnych wzorców kulturowych?

Dla poznania stosunków kulturowych w Polsce południowo-wschodniej we wczesnej epoce żelaza kluczowym wydaje się wydzielenie dwóch stref: północnej i południowej. Północ reprezentowała klasyczny model „tarnobrzezki”, natomiast południe, o zupełnie innym charakterze, innych tradycjach kulturowych, ograniczało się do strefy karpackiej. Zwracano uwagę na ten fakt w odniesieniu do epoki brązu, a materiały z wczesnej epoki żelaza potwierdzają trwanie tego podziału. Podobna sytuacja panuje na Słowacji i zachodniej Ukrainie (S. Czopek 2008).

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Blajer W., Przybyła M. S.
2003 Ze studiów nad strukturami osadniczymi epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w zachodniej części Podgórzia Rzeszowskiego, [w:] Grancarski J. (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich*, Krosno, s. 257–302.
- 2008 *Struktury osadnicze w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza na obszarze podkarpackiej wysoczyzny lessowej między Wisłokiem a Sanem*, Kraków.
- Budinský-Krička V., Miroššayová E.
1992 Terňa-Lysá Stráž – sídlisko z neskorej doby bronzovej a halštatskej (Pokus o chronologické a kultúrne určenie), „Slov. Arch.,” t. 40, z. 1, s. 47–76.
- Chochorowski J.
1985 *Die Vekerzug-kultur. Charakteristik der Funde*, Warszawa–Kraków.
- Czopek S.
1986 Die Keramik mit skytischen und skytisch-thrakischen Einflüssen aus der Fundstelle 8 in Przeworsk, „ACC”, t. 25, s. 105–129.
- 1992 Badania stanowisk z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza prowadzone przez Muzeum Okręgowe w Rzeszowie w latach 1985–1990, „MSROA za lata 1985–1990”, s. 167–183.
- 1997 Osada grupy tarnobrzeskiej na stanowisku 5 w Białobrzegach, woj. rzeszowskie, „MSROA”, t. 18, s. 29–75.
- 2001 *Pysznica, pow. Stalowa Wola, stanowisko 1 – cmentarzysko ciałopalne z przełomu epok brązu i żelaza*, Rzeszów.
- 2003a Między Południem a Wschodem – importy i naśladownictwa ceramiki w materiałach grupy tarnobrzeskiej, [w:] Grancarski J. (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich*, Krosno, s. 215–237.
- 2003b Wielokulturowa osada na stanowisku nr 3 w Kliszowie, pow. Mielec, „MSROA”, t. 24, s. 55–81.
- 2004 *Cmentarzysko ciałopalne z wczesnej epoki żelaza w Knapach*, Rzeszów.
- 2007 *Grodzisko Dolne, stanowisko 22 – wielokulturowe stanowisko nad dolnym Wisłokiem, cz.1, od epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza*, Rzeszów.
- 2008 Uwagi o sytuacji kulturowej we wczesnej epoce żelaza na terenie południowo-wschodniej Polski, [w:] Mogielnicka-Urban M. (red.), *Opera ex aere. Studia z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza dedykowane profesorowi Janowi Dąbrowskiemu przez przyjaciół, uczniów i kolegów z okazji siedemdziesięciolecia urodzin*, Warszawa, s. 196–167.
- Czopek S., Podgórska-Czopek J.
1991 Materiały z osad kultury łużyckiej (grupy tarnobrzeskiej) i kultury przeworskiej ze stanowiska 1 w Tarnobrzegu-Zakrzowie, „MSROA za lata 1980–1984”, s. 71–114.
- 1995 Osadnictwo pradziejowe w dolinie dolnego Wisłoka, [w:] Ruszel K. (red.), *Wisłok. Rola rzeki w krajobrazie naturalnym i kulturowym regionu.*, Rzeszów, s. 27–54.
- Dąbrowski J.
1962 Materiały ze Strzyżowa, pow. Hrubieszów, a niektóre powiązania ziem Polski wschodniej i Ukrainy w późnej epoce brązu; „Mat. St.,” t. 8, s. 7–58.
- Durczewski Z.
1948 *Grupa górnośląsko-malopolska kultury łużyckiej w Polsce*, cz. 2, (Materiały), Kraków.
- Furmānek V.
1982 K otázce kontinuity pilišské a kyjatické kultury, [w:] Gedl M. (red.), *Południowa strefa kultury łużyckiej i powiązania tej kultury z południem*, Kraków–Przemyśl, s. 107–118.
- Furmānek V., Veliačik L., Vladár J.
1991 *Slovensko w dobie bronzowej*, Bratislava.
- Gawlik A., Przybyła M. S.
2006 Początki wczesnej epoki żelaza w Kotlinie Sandomierskiej, [w:] Kuraś M. (red.), *Archeologia Kotliny Sandomierskiej*, (=Rocznik Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, nr 4), s. 313–352.
- Gedl M.
1989 Problemy grupy tarnobrzeskiej, [w:] Barłowska A., Szałapata E. (red.), *Grupa tarnobrzeska kultury łużyckiej. Materiały z konferencji 12–14 listopada 1986 r. w Rzeszowie*, s. 27–42.
- 1998 *Młodsza epoka brązu we wschodniej części polskich Karpat*, Kraków.
- Głosik J.
1958 Cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej z IV okresu epoki brązu w Topornicy, pow. Zamość, „Mat. Star.,” t. 3, s. 155–206.
- Hozer M.
2009 Materiały kultury łużyckiej ze stanowiska nr 4 i 5 w Terliczce, pow. Rzeszów, [w:] Czopek S., Trybała-Zawiślak K. (red.), *Tarnobrzeska kultura łużycka – źródła i interpretacje*, Rzeszów, s. 313–351.
- Karnas A.
2003 Osada grupy tarnobrzeskiej w Ostrowch Tuszowskich, pow. Kolbuszowa, „MSROA”, t. 24, s. 83–113.
- Kemenczei T.
1984 *Die Spätbronzezeit Nordungarns*, Budapest.
- Krušel’nic’ka L.
1998 *Čornolis’ka kul’tura serednogo Pridnistrov’ja*, L’viv.
- Ligoda J.
2005 Osada grupy tarnobrzeskiej na stanowisku 6 w Czarnej, pow. Łańcut, „MSROA”, t. 26, s. 65–109.
- Ligoda J., P. Mitura, R. Zych
2005 Materiały z wielokulturowego stanowiska 6 w Babisze, gm. Tuszów Narodowy, pow. Mielec, „MSROA”, t. 26, s. 65–109.
- Ligoda J., Słowik K.
2009 Wstępne wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych na stanowisku 2 w Stobiernej, pow. Rzeszów (badania na trasie drogi ekspresowej S-19), [w:] Czopek S., Trybała-Zawiślak K. (red.), *Tarnobrzeska kultura łużycka – źródła i interpretacje*, Rzeszów, s. 353–363.
- Ligoda J., Wilk M.
2008 Wyniki badań osady z wczesnej epoki żelaza na stanowisku 20 w Siedliskach, gm. Lubenia, pow. Rzeszów, „MSROA”, t. 29, s. 199–205.
- Łanczont M., Nogaj-Chachaj J., Klimek K.
2001 Potencjał środowiska naturalnego przykarpackiej wysoczyzny lessowej dla osadnictwa neolitycznego, [w:] Grancarski J. (red.), *Neolit i początki epoki brązu w Karpatach polskich*, Krosno, s. 173–199.
- Mierzwiński A.
2003 *Znaki utrwalone w glinie*, Wrocław.
- Miroššayová E.
1971 Záchranný Výskum halštatského sídliska v Stretavke, okr. Michalovce, „AR”, t. 31, z. 2, s. 121–143.
- 1987 Problematika osiedlenia východného Slovenska v dobe halštatskej, „Slov. Arch.,” t. 25, z. 1, s. 107–163.
- 2007 Príspevok k nálezom z doby halštatskej v jaskyniach Slovenského krasu, „Východoslovenský Pravek”, t. 8, s. 33–51.
- Mogielnicka-Urban M.
1984 *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź.

- Moskwa T.
1976 *Kultura łużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów. Poradyło W.
- 1995 Materiały z dawnych badań na cmentarzyskach grupy tarnobrzezkiej, przechowywane w muzeach w Przemyśle i Krakowie, „MSROA”, t. 14, s. 23–118.
- Przybyła M. S.
2003 *Uwagi o chronologii ceramiki grupy tarnobrzezkiej*, „MSROA”, t. 24, s. 27–54.
- Szpunar A., Szpunar B., Kuś M.
2009 Osada z wczesnej epoki żelaza w Gorzycach, pow. Tarnów, stan. 3, w świetle dotychczasowych badań, [w:] Czopek S., Trybała-Zawiślak K. (red.), *Tarnobrzezka kultura łużycka – źródła i interpretacje*, Rzeszów, s. 415–440.
- Trybała-Zawiślak K.
2012 *Kłżyów stan. 3 i Mokrzyków stan. 2 – cmentarzyska ciałopalne z wczesnej epoki żelaza*, Rzeszów.
- Węgrzynowicz T.
2001 *Zabytki z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza z Ukrainy i Białorusi w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*, Warszawa.
- Zeylandowa M.
1963 Osada kultury łużyckiej w Turbi, pow. Tarnobrzeg, „MA”, t. 4, s. 253–297.

Katarzyna Skowron

Siedliska, Fundstelle Nr. 10 – die früheisenzeitliche Siedlung

Zusammenfassung

Die Fundstelle Nr. 10 in Siedliska, Gde. Lubenia, Kr. Rzeszów liegt am nördlichen Rand des Vorlandes Pogórze Dynowskie. Sie wurde 1989 während der von Sylwester Czopek im Rahmen des Projekts Archäologische Landesaufnahme Polens (Blatt 105-76, die Nummer der Fundstelle auf dem Blatt 33) durchgeführten Geländebegehungen entdeckt. Die Relikte einer Siedlung der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur wurden am nordöstlichen Rand und am Talhang eines kleinen Flusslaufes - des rechten Nebenflusses von Wisłok - ca. 150 m von seinem heutigen Flussbett registriert.

Eine solche Siedlungslage, d. h. an einem exponierten Ort ist für die Bevölkerung der erwähnten Kultur kennzeichnend. Auf dem besprochenen Gebiet überwiegen die auf Löss und Lössbildungen entstandenen Podsole und Fahlerde. Die potenzielle Pflanzendecke bildeten auf diesem Gebiete die Auwälder, wobei auf den Höhengebieten auch Eichen-Hainbuchen-Wälder erscheinen konnten. Eine gewisse Rolle im Leben der in der Bronze- und Früheisenzeit auf diesem Gebiet siedelnden Bevölkerung konnten die Mineralflözen spielen, die am nördlichen Rande der Karpaten vorkommen.

Die Keramik aus Siedliska, Fst. 10 macht die einzige Fundkategorie aus und ist ziemlich einheitlich. Für sie sind braune, seltener grau-braune oder schwarze Oberflächen charakteristisch. Die Oberflächenstruktur ist unterschiedlich – glatt bis stark geraut. Domminierend ist die Verwendung von Steingrus als Magerung. Die Gefäße, bei denen die Tonmasse mit Keramikgrus gemagert wurde, bilden nur einen kleinen Prozentsatz der ganzen Sammlung, wobei Stein- und Keramikgrus oft zusammen zum Vorschein kommen. Die Anwendung von Keramikgrus kann als die Übernahme der Muster aus den Keramikwerkstätten aus dem Süden oder Südosten interpretiert werden.

Am zahlreichsten kommt hier die Keramik vor, die man auf die mittlere (II) und jüngere (III) Entwicklungsstufe der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur beziehen kann. Als Kennzeichen der II. Stufe gelten hier die profilierten Schüsseln und Töpfe mit s-förmigem Profil. Im Material aus dieser Zeitspanne bemerkt man die Dominanz der Elemente südlicher Abstammung, die auf die Kulturmodelle bezogen werden, die auf der Grundlage der Gáva Kultur entstanden sind. Beobachtet werden auch die Kontakte mit dem Osten, d. h. mit dem Siedlungsgebiet der späten Černošes Kultur. Die genannten Formen sind für

die Lausitzer Kultur typisch und samt deutlichen südöstlichen Einflüssen lassen die ältere Phase der Siedlungsnutzung in den jüngeren Abschnitt (II B) der erwähnten Entwicklungsstufe, d. h. in das 8.–7. Jh. v. Chr. datieren. In den Materialien der III. Stufe sind starke Einflüsse des skythischen Kreises sichtbar. Zu den charakteristischsten Formen dieser Zeit rechnet man eiförmige Töpfe und hochhalsige Vasen mit ausladender Mündung. Die mit plastischen Leisten und Fingerdellen verzierten Gefäße, die dem skythischen Inventar gehören, bilden vermutlich die nächste Entwicklungsstufe ähnlich Formen, die für die Bevölkerung der Černošes-Kultur typisch waren. Eine Besonderheit ist auch zahlreiche Anwesenheit der Tonbröte. Die Änderungen im Bereich der Sachkultur waren anscheinend durch die Wandlungen bedingt, die in der besprochenen Zeit in ganz Europa das Kulturbild prägten und die auf die Infiltration der skythischen Nomaden aus den Gebieten am mittleren Dnjestr zurückzuführen sind. Die Folgen dieser Wandlungen kann man im 6.–5. Jh. v. Chr. in der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur beobachten.

Die Fundstelle in Siedliska kann unterschiedlich gedeutet werden. Vermutlich hat man hier mit zwei Siedlungsphasen zu tun, der älteren, mit den für die Gáva-Kultur charakteristischen Keramikmerkmalen und der jüngeren, deren Stilistik an den skythischen Kulturkreis anknüpft. Daraus kann man schlussfolgern, dass die Siedlung mit zwei Menschengruppen verbunden war, die diesen Ort infolge der Wanderungen und Migrationen nacheinander genutzt haben. Als wahrscheinlich erscheint auch die These, dass der Ort langfristig durch die Gemeinschaft besiedelt war, die infolge unterschiedlicher Außenfaktoren evolvierte. Wir besitzen leider keine Angaben über die Verteilung der Befunde und es ist angesichts fragmentarischer Erfassung der Fundstelle leider unmöglich auf die Raumordnung der behandelten Siedlung zu schließen. Deshalb fällt es schwer, zu entscheiden, ob die an der Fundstelle beobachtete Situation auf die Verschiebung ganzer Menschengruppen oder auf die Infiltration einzelner Vertreter anderer Kulturen, oder auch auf Importe, lokale Nachahmung oder vielleicht Übernahme mancher Kulturmuster zurückzuführen ist?

Die Nutzungszeit der Siedlung in Siedliska bezieht sich auf die Zeit von dem jüngeren Abschnitt der Stufe II bis zur Stufe III 1, d. h. vom Ende des 8. bis zum Ende des 6. Jh. v. Chr.